

bokselskap.no, 2015

Jens Andreas Friis: *Skildringer fra Finmarken (Ella)*

Teksten i bokselskap.no følger 1. utgave, 1891 (Alb. Cammermeyer, Kristiania/Kjøbenhavn). Digitaliseringen er basert på fil fra Nasjonalbiblioteket (nb.no).

ISBN: 978-82-8319-255-1 (digital, bokselskap.no), 978-82-8319-256-8 (epub), 978-82-8319-257-5 (mobi)

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

Jens Andreas Friis

Skildringer fra Finmarken

(Ella)

Med illustrasjoner av Wilhelm Peters

bokselskap.no

Oslo 2015

[Et Lægdbarn](#)

[En Fællesgamme](#)

[Russenorsk](#)

[I Fossen](#)

[Børnene](#)

[Flugten](#)

[Franskmanden](#)

[«At staa i Fjæren»](#)

[Aslak Kvæn](#)

[I Snestorm](#)

[Tilbage](#)

Et Lægdbarn

¶ To Finner, Brødrene Jon og Mons Eira, boede tæt ved Siden af hinanden i hver sin Fjøs gamle paa et Nes ved Mundingen af en af de mindre Fjorde i Altens Præstegjeld. De havde oprindelig været Fjeldfinner, men Ulvetænder og Tyvehænder havde skilt dem ved deres Renhjord, saa de var blevne nødte til at flytte til Kysten og prøve at bjerge Livet ved Fiskeri. De var gifte og havde hver to 2-5 Aar gamle Børn. Desuden eiede de hver en Ko og to Sauer.

Smaat var det med dem, men de fiskede dog altid saameget, at de ved Byttehandel med Russer, som om Sommeren kom med sine Lodjer og tuskhandlede med Befolkningen, eller med Handelsmand Lind, som boede paa Garnes længer inde i Fjorden, ¶ fik Mel, Salt og nogle andre af de mest nødvendige Ting til Livsophold.

Imellem begge Gammerne løb en mindre Elv eller Bæk, hvori der om Høsten gik Sørrret op. Bækken stængte de med en Ruse, saa det var et Særsyn, at nogen Fisk kunde slippe forbi og komme længer op for at gyde. Men derpaa agtede de ikke. De og alle andre drev Fisket paa Rov og ærgrede sig over, at en Fisk ved pludselig Flom i Bækken om Natten undertiden kunde slippe forbi Rusen. De vilde kun høste, men ikke saa.

En Morgen tidlig kommer Mons ind til Jon og raaber:

«Seien gaar kvit ude paa Fjorden, vi maa ud og fiske med Dorg!»

Som oftest fiskede Brødrene sammen i en Baad; men undertiden var deres Koner ogsaa med, og de brugte da to Baade. Det var vakkert Veir den Morgen, og Konerne vilde være med. Men hvad skulde de gjøre med Børnene? Aa jo, Kjærringerne var ikke raadløse. De bandt Børnene til Gammevæggen paa hver sit Renskind, saa de ikke kunde komme ud, heller ikke hen til Ilden og heller ikke vikle sig ind i hinandens Baand. Børnene græd og klynkede vistnok undertiden, og Hunden, som ogsaa blev tilbage, kom da, naar det yngste Barn græd for jammerlig, hen til dette, lagde sig paa Ryggen, ¶ rullede sig ind til Barnet, logrede med Halen og slikkede det lille taarevaade Ansigt for saa godt den kunde at berolige og trøste.

Træt af at græde sovnedet det da ind, og naar begge laa stille, krøb Hunden ud for at se efter Husbonden. Oppe paa Taget af den anden Gamme sad ogsaa en

liden Finnetasse. Den havde havt akkurat samme Bestilling, og de gik nu begge op paa en Bakke for at se ud over Fjorden efter Baadene.

Disse roede i Ring ude paa Sjøen midt inde i et Seiestim, der boltrede sig saaledes efter «Aaten» oppe i Vandskorpen, at man ikke blot kunde se, at det hvidtnede henover Vandet, men ogsaa langveis tydelig høre en Susen og Plasken.

I kort Tid drog de begge Baade fulldastede af stor Graasei og roede hjemover igjen. Da Baadene nærmede sig Stranden, sprang begge Hundene ned og tog imod dem. Begge Hustruer skyndte sig nu op, hver til sin Gamme, for at se til Børnene. En stor Graasei tog de hver med sig for at koge til Middag.

Ind til nærmeste Handelsmand, Lind paa Garnes, var der 1 Mil. Did reiste de om Ettermiddagen med frisk Bør og Baadene ladede med Sei og Lever. Konerne vilde ogsaa nu følge med for at kjøbe forskjellige Ting, og Børnene maatte atter bindes og efterlades i Varetægt af «Muste» og «Ranne».

^[4]De havde strygende Bør, og det gik raskt indover Fjorden. Men Vinden øgede paa, og Bølgetopperne begyndte at krølle sig hvide. Jons Baad seilede noget bedre end Monses, saa han snart fik noget Forsprang. Vinden øgede fremdeles paa, og Sjøen gik hulere og hulere. Monses Baad begyndte at tage Vand ind, saa Konen alt i et maatte øse. Temmelig Seil maatte han dog alligevel føre for at kunne komme unda de værste Braadsjøer. Tause sad baade Mand og Kone; thi de forstod godt, at Stillingen var farlig.

Jon og hans Baad forsvandt bag et brat Nes og kom derpaa ind i smulere Farvand. Nogle Minutter senere kom Mons, men netop paa det farligste Sted, lige under en brat Fjeldvæg, og just i det Øieblik da Baaden var oppe paa Ryggen af en Bølge, slog en Rossevind ned i Seilstumpen, som de havde oppe, og hvævede den skrøbelige, lille Baad, saaledes at al Seien, Mand og Kone i samme Øieblik laa i Sjøen. Lettet for Lasten flød Baaden, og begge var heldige nok til at komme paa Hvælv, men de drev ind imod Fjeldvæggen, hvor Bølgerne rasende slog høit op og i hvidt Skum sank ned igjen. At drive ind paa Fjeldet vilde være den visse Død, men hvad kunde de to Stakler gjøre? Intet, intet uden at befale sin Sjæl Gud i Vold. Bønnens Stund blev dem heller ikke længe undt.

^[5]En af disse voldsomme, store Bølger, som af og til kommer, løftede Baaden og slog den lige ind paa den glatslebne Fjeldvæg. Konen slyngedes af Hvælv, men fik klore sig fast i en Revne med begge Hænder, saa hun blev hængende paa

Skraaningen, idet Baaden sank ned igjen. Mons sad endnu paa Hvælv, men nok en Storbølge kastede Baaden atter mod Fjeldvæggen og knuste den tæt ind ved Konen, som endnu hang i Fjeldrevnen. I sin Fortvivlelse greb Mons Tag i sin Kones Stak, da der intet andet var at faa Tag i. Dette blev begges Død. Konen havde vel heller ikke været at redde, selv om hun var bleven hængende. Atter kom en Braadsjø. Som en vild, rasende Furie slog den sit hvide Skum op over begge to, og da den igjen drog sig tilbage, orkede Konen ikke længer at holde baade sig og Manden. Taget slap, først den ene Haand, saa den anden, og med et Herre Jesus! sank de begge i den vaade Grav.

Da Stormen havde gjort sin Gjerning, stilnede det af ud paa Aftenen, og Jon og hans Kone roede tilbage igjen, ængstelige til Sinds over, at Mons ikke kom. De anede en Ulykke.

«Hvad tror Du?» spurgte Konen.

«Jeg er bange for, at de har kulseilet,» svarede Manden.

«Se der flyder noget,» sagde Konen og pegte hen imod Fjeldvæggen, da de kom der forbi.

Jon roede did, og de gjenkjendte nu Stævnen af Broderens Baad.

«Kan hænde de alligevel har reddet sig i Land,» mente Manden og de roede videre i Taushed og saa hurtigt de orkede.

Da de kom frem og havde fortøiet Baaden, gik de først op i Monses Gamme. Børnene laa der og jamrede sig, men ingen af Forældrene var tilstede. Det var sikkert nok, at begge maatte være omkomne.

«Hvad skal vi nu gjøre?» siger Konen.

«Ja, vi faar ialfald tage Børnene med os over i vor egen Gamme,» mente Manden.

De løste dem da og tog hver sin ved Haanden. Muste fulgte ogsaa med.

«Vi havde nok med to, og nu har vi fire,» sagde Konen, da de om Aftenen sad og saa paa Børnene, der sammen med deres egne legede paa Jordgulvet. De forstod intet af, hvad der var foregaaet.

«Vi faar beholde Gutten og faa Jentungen sat ud paa Lægd,» mente Manden. «Gutten er indpaa 6 Aar og kan snart være til nogen Nytte.»

«Ja, lad os da i Guds Navn beholde Mathis, ⁷¹men Ella faar vi gaa til Præsten

og Lensmanden med og faa paa Fattigkassen.»

En Maanedes Tid senere blev Ella (det almindeligste Pigenavn iblandt Fjeldfinnerne) stillet til Licitation, det vil sige, at der blev gjort Anbud paa, hvem der vilde tage hende til Opfostring for den billigste Betaling. Ikke som ved almindelige Auktioner, at den Høistbydende faar Tilslaget. Nei, den, der vil overtage Opfostringen for den mindste Sum, faar Barnet med sig.

«Stakkels Barn!» kan man i de fleste Tilfælde sige. Mad faar det maaske, saa det ikke rent ud sulter, men Omhu, Velvilje, Fars og Mors Kjærlighed vises sjelden, eller aldrig et saadant Barn.

«Jeg skal lage Barnet for 12 Daler Aaret,» sagde en gammel Mand.

«Jeg for 10, jeg for 9,» sagde to andre. Taushed en Stund som ved almindelige Auktioner. Endelig sagde en Kvæn:

«Jeg skal tage Jentungen for 8½ Daler.»

«Ingen bedre, ingen billigere?» Nei, Aslak Kvæn blev tilkjendt Barnet for 8½ Daler Aaret af Fattigkassen.

Dermed var Sagen eller Salget afgjort. Forsamlingen skiltes, og Kvænen tog Barnet ved Haanden og gik.

¹⁸ Ella var et vakkert lidet Finnebarn med mørke Øine, mørkt Haar og friske Roser paa Kinderne, der vistnok hist og her var flækkede med en Smule Smuds.

Da Kvænen var kommen et Stykke bort fra Husene og ind paa en Sti, der førte til hans egen Bolig, slap han Barnets Haand og sagde med en haard Stemme, idet han puffede hende foran sig paa Stien:

«Pak dig nu afsted, Finneunge!» Barnet piltede afsted, saa fort det kunde, men trætnede snart og kastede sig ned paa Marken:

«Bær mig,» skreg hun, «jeg kan ikke gaa længer, bær mig hjem til Mor!»

Barnet havde været vant til en kjærlig Moder, og i Regelen er Finnerne overordentlig snille mod sine Børn. Skam at fortælle, saa er ikke Børnene altid snille mod sine Forældre, naar disse er blevne saa gamle og skrøbelige, at de ingen Nytte mere kan gjøre. Det er ikke sjelden, at Forældre da bliver vanrøgtede.

«Bære dig Unge!» udbrød Kvænen, «nei Du skal faa Lov til at gaa,» sagde han og greb hende i Nakken og puffede hende frem, saa hun med et Jammerskrig faldt forover paa Ansigtet. Han løftede den Lille op igjen og truede:

«Gaar Du nu ikke, saa faar Du Ris!»

[9] Hvad «Ris» var vidste ikke Ella, men noget Godt skjøjte hun, at det ikke kunde være, og hun piltede afsted igjen, saa fort hun kunde. Endelig orkede hun ikke mere, men kastede sig skrigende ned paa Veien. Kvænen tog hende da i Nakken og halvt slæbte hende afsted det sidste Stykke af Veien.

Da Aslak kom til sit Bosted, hvor han levede sammen med sin gamle Moder, førte han ikke Ella ind i Stuen til Moderen, men gik med hende hen til Fjøset, aabnede Fjøsdøren, drog hende ind i en Baas, hvor der fandtes noget Halm, og bandt hende i det ene Ben til Væggen inde i Krogen.

«Her skal Du være, og skriger Du, saa faar Du Bank!» truede han.

Ella havde jo før været bunden og ligget i Mørke, saa hun, træt som hun var, snart sovned ind paa sit usle Leie.

Men hvad gjorde hans Moder, den gamle Kone, da hun fik høre, at Sønnen havde bragt et Lægdbarn med sig og bundet det henne i Fjøset? Gik hun da ikke straks hen for at se til det og bringe det ind i Stuen?

Nei, hun rørte sig ikke.

Havde det været en Kalv, en Gedekilling, et Lam, ja selv en Kattekilling, vilde hun ganske vist straks have gaaet hen for at se paa den og rimeligvis [10] taget den med sig ind i Stuen, men en Fimmelægdsunge kunde være, hvor den var.

«Umuligt!» vil Læseren sige. «Overdrivelse, Sortkridttegning, Usandhed!»

Nei, det er sandt og har virkelig foregaaet saaledes, som her er fortalt. Kvænen er ofte haard og ubarmhjertig baade mod Mennesker og Dyr, værre end nogen Nordmand eller Fin.

Hør nu videre, hvorledes det gik stakkels Ella!

Nogle Dage senere gjorde Handelsmand Lind paa Garnes og hans Hustru Lajla samt nogle Reisende fra Bergen, der var i Besøg hos dem, en Landtur og kom paa Veien til at gaa igjennem TUNET, hvor Kvænen boede.

Netop som Linds Hustru, der gik sidst, skulde forlade Stedet efter at have vekslet nogle Ord med Kvænen om Veien, syntes hun, at hun hørte ligesom en klynkende Barnestemme.

«Hvad var det, som klynkede?» spurgte hun Kvænen, «jeg syntes, jeg hørte ligesom Barnegraad.»

«Nei, det var ingenting,» svarede han.

Men idet hun atter vendte sig for at gaa, kom den samme klynkende Barnestemme igjen:

«*Adde munji borramusja, adde munji borramusja!* Giv mig Mad, giv mig Mad!»

«Det er jo et Finnebarn, som skriger,» sagde ^[11]Linds Hustru og sprang henimod det lille Fjøs, hvorfra Raabet kom.

Kvænen stillede sig i Veien for hende, da hun vilde aabne Døren.

«Du har ikke noget at gjøre her i mit Hus. Gaa din Vei og lad mig være i Fred!» sagde han vred.

«Lind, kom hid!» raabte hun til sin Mand, «her er et Barn inde i Fjøset, som skriger. Jeg vil se det, men jeg faar ikke Lov af Aslak.»

«Gaa af Veien og lad min Kone faa komme ind og se efter,» bød Lind, men Kvænen rørte sig ikke. Lind var en sterk Mand, han tog Kvænen i Brystet og puffede ham til Siden.

«Du gjør Indbrud i mit Hus!» skreg Kvænen, «det skal Du komme til at angre!»

Linds Hustru stødte nu den lille Dør op, og hvad fik hun til sin Forfærdelse se, da saa meget Lys kom ind, at det var muligt at overskue Rummet?

Jo, et lidet Finnebarn, klædt i usle Filler, liggende næsegrus med udstrakte, blaakolde Hænder og det lille taarevaade Ansigt ned imod noget Halm paa den bare Jord, bunden i det ene Ben til Væggen, fremdeles skrigende:

«Giv mig Mad, giv mig Mad, jeg fryser, jeg fryser!»

^[12]Et Troug stod ved Siden af Barnet, og det saa ud at der havde været noget Melk og nogle Brødsmouler i samme.

«Hvis Barn er det?» spurgte Linds Hustru, da hun havde løst det og bragt det frem i Lyset.

«Det er et Lægdbarn,» svarede Kvænen.

«Hvorlænge har det ligget her?»

«Bare et Par Timer.»

«Du lyver. Det maa have ligget her meget længe, saa forfrossent og forsultent som det er. Hvor er Forældrene?»

«Ja, det er de to Finner, som druknede.»

«Mons Eira og Kone?»

«Ja.»

«Men det er jo over en Maaned siden, de omkom.»

«Ja, men først nu blev Barnet bortakkorderet.»

«Og Du fik det?»

«Ja, og jeg skal bare have 8½ Daler Aaret for at made og klæde det.»

«Hvad heder Du, Barnet mit?» spurgte hun det paa Finsk.

«Ella,» svarede dette grædende, «jeg vil hjem til Moder.»

«Stakkels lille Ellasjam, din Moder er død, men Du skal komme hjem til mig,» og hun tog hende i Haanden og klappede den Lille paa Kinden. Dette ^[13]Haandklap erhvervede hende Barnets Hjerte for bestandig, som naar man klapper en herreløs Hund.

«Jeg vil gaa hjem igjen med Barnet nu med det samme,» sagde hun til sin Mand.

«Kom Du hid idag?» spurgte hun Barnet.

«Nei, flere Dage og Nætter.»

«Der kan Du høre, afskyelige Kvæn, Barnet har været bundet i flere Dage.»

«Finneunger er vante til at være bundne.»

«Ja, kan saa være. Jeg har selv været bunden som Barn, men ikke Nat og Dag og ikke i et Fjøs.»

«Aa, en Finnegamme er ikke bedre end et Fjøs.»

«Det er det samme. Du havde fortjent at straffes og blive dømt til selv at ligge bunden her en 8 Dages Tid, naar Du kan være saa grusom imod et forældreløst Barn.»

Lind og Kone gik hjem igjen med Barnet, og det blev mættet og vasket og sovnedede ind, endnu førend det fik rene Klæder paa sig. Det var et meget smukt lidet Barn, da det laa paa en liden Seng og sov sødelig, medens Linds Hustru og hendes 6 Aar gamle Søn sad og saa paa det.

«Hvem er den lille Pige?» spurgte Gutten.

«Det er en liden Søster, som Du skal faa at at lege med.»

«Hvad heder hun?»

[14] «Hun heder Ella, og hun kan bare tale Finsk, saa Du faar lære hende at tale Norsk.»

«Skal hun ikke snart staa op?» Han vilde gjerne straks begynde Bekjendtskabet.

«Nei, hun maa faa Lov til at sove, saalænge hun vil. Hun har havt det saa slemt, hun har ligget bunden i et Fjøs og sultet.»

Om Aftenen medens begge Børnene sprang omkring og legede paa Gulvet og Lind og Hustru sad og saa paa dem, ytrede Konen:

«Synes Du ikke, at Ella er et vakkert Barn?»

«Jo, for en Finneunge at være saa ser hun ganske godt ud.»

«Aa, der er Finner, som ser ligesaa godt ud som Nordmænd.»

«Nu tænker Du vist paa en eller anden af dine gamle Friere, den Gang da Du selv var Finnepige?»

«Ja, jeg tænker paa Jaampa og Mellet og Jouna og Utsjokfinnen og mange flere.»

«Hvorfor tog Du ikke en af dem?»

«Aha, Du fisker efter en Kompliment, stakkels Mand, men det faar Du ikke. Jeg tilstaar, at jeg har lidt Forkjærlighed for Fjeldfinner fra gammel Tid af, men sig mig, skal vi ikke beholde Barnet?»

«Beholde det for bestandig?»

«Ja, kjære, vi kan ikke igjen sætte det ud paa Lægd, det vilde være altfor grusomt. Lad os beholde [15] Barnet som vort eget. Jeg staar paa en Maade Gjæld til Finnerne fra min Barndom af, og jeg føler en Trang til at gjøre noget godt igjen imod et Barn.»

«Som Du vil for mig! Vi kan jo ialfald beholde det indtil videre og se, hvorledes det arter sig.»

Dermed var Sagen afgjort, og saaledes fik Ella et Hjem og en snil Moder.

«Men Du maa herefter passe dig vel for Aslak Kvæn, det vil jeg sige dig forud,» sagde hans Hustru.

«Hvorfor det?»

«Jo, han vil paa alle optænkelige Maader søge at hevne sig paa dig og gjøre dig Skade, fordi Du tog ham i Brystet.»

«Tror Du?»

«Ja, det er jeg ganske vis paa, og jeg er ganske ængstelig.»

«Men jeg har nu lidt Tag paa ham.»

«Hvorledes mener Du?»

«Han er i Gjæld hos mig, og jeg skal bede ham passe sig, ellers vil der blive pantet hos ham, og han vil blive nødt til at gaa fra Pladsen.»

«Det hjælper alligevel ikke, kan han komme til, saa vil han hevne sig, om han ogsaa selv skulde tage Skade deraf. Kvænen er ofte hevngjerrigere og langsintere end nogen Nordmand eller Fin.»

^[16] «Men mange af disse indvandrede Kvæner er dog flinke, arbeidsomme og tarvelige Folk. Amtmanden liker dem godt og vil gjerne have flere hid.»

«Jeg vilde ønske, at de reiste igjen alle sammen.»

«Og deres Kvinder er især flinke, renslige og ordentlige i sit Hus.»

«Kan gjerne være, men jeg liker dem ikke, og det gjør heller ingen Fin og heller ikke Nordmændene.»

«Du holder nu bestandig med Finnerne.»

«Og Du har altid Moro af at minde mig om, at jeg har været Finnepige, men jeg holder af Finnerne, de er barnslige, godslige og snille som Naboer, men Gud bevare mig for Kvænerne, og nok engang, pas dig for Aslak!»

«Han har dog ikke gjort noget galt, siden han kom hid.»

«Nei, ikke det jeg ved. Hvad han har gjort i Finland er ikke godt at vide. Kanske han har begaaet en eller anden Forbrydelse, som han har maattet rømme for, han ser saa skummel og fæl ud.»

«Men Du ved jo, at man ikke skal skue Hunden paa Haarene og Fanten paa Fillerne, som det heder.»

«Nei, men har Du ikke lagt Mærke til, at her stadigt har været Trætte, Ufred, Slagsmaal og Søgmaal, siden Kvænerne begyndte at komme hid, ja ^[17] at der er bleven begaaet Forbrydelser, som man aldrig havde hørt om før?»

«Jeg ved ikke.»

«Nordmænd og Finner kan leve i Fred sammen; men kommer Kvænen til, saa er det i Regelen forbi med det gode Forhold.»

«Men det heder paa Latin, ser Du: *tres faciunt collegium.*»

«Kom ikke med din Latin! Tal Finsk, om Du vil, det kan jeg bedre end Du.»

«Engang ja, men jeg tror, Du har glemt det lidt nu, siden Du ikke længer gaar i Finnekufte.»

«Nei, Du kjender ikke Kvænen saa godt som jeg. De kommer hid og faar Land og Strand og behøver ikke længer at sulte og spise Barkebrød, som de ofte maa i sit Hjemland. Men tror Du, at de takker os derfor?»

«Ja, det burde de rigtignok gjøre.»

«Nei langtfra. Det gjør de aldeles ikke. Jeg har aldrig hørt dem sige noget sligt. Jeg tror tvertimod, at de i Grunden hader os. De modtager Velgjerninger og Goder; men nogen Taknemmelighed derfor findes ikke hos mange af dem.»

«Imidlertid har de dog dyrket op meget Land langs Altenelven og andre Steder, som rimeligvis ellers vilde have ligget øde.»

«Bedre det, end at det er beboet og bebygget ^[18] af Kvæner. De betragter sig ikke rigtig som norske eller som Borgere i et nyt Fædreland. De hader os og vilde gjøre Oprør hvad Dag det skulde være, om de vovede det og derved kunde haabe at erobre Finmarken for Finland.»

«Du dømmes haardt, skjønt jeg synes uden særlig Grund. Kvænerne er et ihærdigt Folkeferd baade i Godt og Ondt, og jeg finder nu, at denne Ihærdighed og Udholdenhed er mere værd end Finnens barnslige Letpaavirkelighed og Ustadighed. Er en Kvæn engang din Ven, saa er han det for Livstid. Du kan da vel ikke være vred paa dem, fordi en Kvæn engang friede til dig paa Markedet i Karasjok.»

«Nu kommer Du igjen med gamle Historier. Du forsøger altid at ærgre mig med at minde om gamle Begivenheder fra Finnetiden, naar Du intet andet har at anføre. Men jeg siger dig og advarer dig for tredie Gang: Pas dig for Aslak! Jeg har en Forudfølelse af, at han ikke vil dig noget godt.»

[19] I foregaaende Skildring forekommer Udtrykket «Fællesgamme». Nu er der vistnok mange, som meget godt ved, hvad en almindelig Gamme er, og som paa forskjellige Steder i Finmarkens Fjorde, baade paa Afstand og nær ved, har seet disse tuelignende Forhøininger, hvorfra Røg stiger op. Undertiden kan det selv paa nært Hold være vanskeligt nok at adskille denne Slags Menneskeboliger fra det øvrige Jordsmon, og mangen Gang har det hændt, at man paa Farten langs Finmarkens Strande har taget en stor Sten eller en stor Tue for en Gamme, og omvendt.

Men der er vist meget faa, som har seet en saakaldt «Fællesgamme» eller «Fjøsgamme» og været inde i en saadan.

Nu før Tiden findes der heller ikke mange saadanne, men i Slutningen af forrige Aarhundrede fandtes der nok af dem i de fleste Præstegjeld i Finmarken, især yderst ude mod Havet.

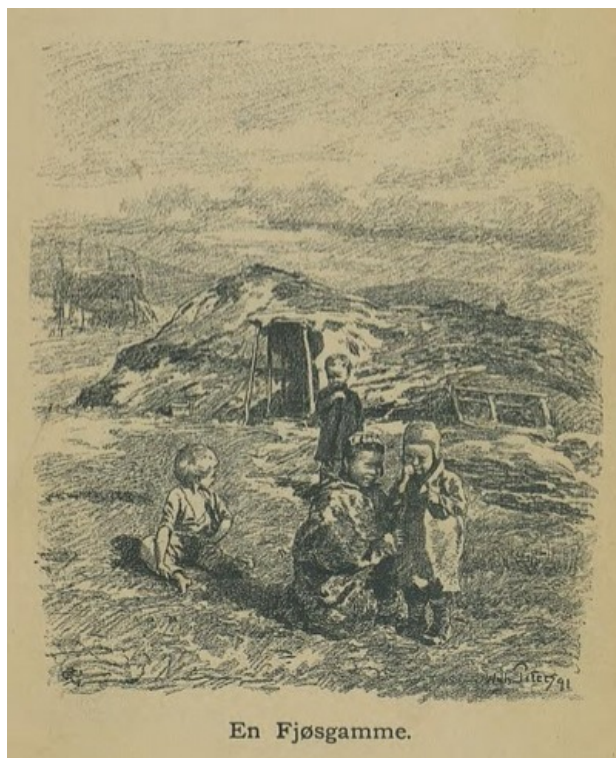
[20] En Beskrivelse af en Fællesgamme turde derfor kanske for mange indeholde adskilligt Nyt.

Læseren maa da for det første vide, at en Fællesgammeⁿ¹ er den usleste Slags Menneskebolig, som findes i Norges Land.

Gammen eller den almindelige lappiske Jordhytte, man kunde gjerne sige underjordiske Bolig, er bygget af Torv, lagt udenpaa et Sperreverk af krumme Birketræer, der først er dækkede med et eller flere Lag Næver. Den er noget aflang og munder ud i en lav Sval eller Indgang som en Trut.

Den kan i Almindelighed være 5-6 Meter i Gjennemsnit og har Ildstedet i Midten lige under en Aabning i Taget, der baade tjener til at lede Røgen ud og lade et sparsomt Lys slippe ind; thi noget Vindu findes eller fandtes ialfald fordum ikke. I de bedre Gammer findes to Afdelinger, en for Mennesker og en for Kvæget, men ikke saa i Fællesgammen. I denne bor Mennesker og Kvæg pakkede sammen i ét Rum. Har Du nu Mod til at følge med mig ind, saa kom!

Ydertøiet kan vi af flere Grunde gjerne lægge fra os ude paa Marken eller Sneen; thi i Regelen er der temmelig varmt inde i Gammen. Det skulde da være, om vi var udrustede med en rigtig glat [21] Regnkappe. I saa Fald bør vi ubetinget beholde denne paa os. Er den rigtig glat, saa er det nemlig umuligt for nogetslags Kræk at klore sig fast og følge med os ud igjen.

Vi løfter altsaa paa den Lem, som dækker den ydre Indgang og smyger forsigtig ind paa Hug og bliver staaende paa Hug; thi Lemmen falder igjen af sig selv, saa vi aldeles intet kan se inde i denne Forgang. Men vi har god Grund til at tage os vel i Vare, da der altid er mere eller mindre sølet og smudsig paa Grund af de vaade Sager, som stadig bæres ind og ud. Vi kjender nemlig ikke de løse Stene, som er lagte her og der til at stige paa eller til de Flække hist og her, hvorpaa man tørskod kan sætte sin Fod. Vi har intet andet at gjøre eller det bedste, vi kan gjøre, er at blive staaende og raabe ind, at den indre Dør skal aabnes for os. Naar dette sker, vil nemlig nogle gjennemslupne Lysstraaler hjælpe os til at faa Overblik over det vanskelige Farvand og vi kan gaa videre paa Hug, med mindre «Muste» gjøende angriber os og først maa bringes ud eller til Taushed. Hensigten med denne Forsval er at holde Storm og Snekave ude. En enkelt Dør vilde ikke være tilstrækkelig.

Naar vi er komne indenfor den indre Dør, kan vi reise os helt op, dersom ikke netop «Fægryden» ^[22] skulde hænge paa Kog over Ildstedet i Midten af Rummet. Er dette Tilfældet, maa vi enten kaste os plat ned paa det lidet indbydende Jordgulv eller ialfald løfte Hovedet mere end et Par Fod over Jorden, hvis vi ikke straks vil rømme ud igjen for paa denne Maade at undgaa Kvælning; thi er Fægryden paa Kog, saa er Gammen pakfuld af en sur, stinkende Os. Grydens Indhold bestaar nemlig af Fiskeindvolde og Fiskehoveder, blandet med Bredtang og Knoptang samt andet Raskeri, den saakaldte «Løiping», der koges til Føde for

Kreaturene. Ogsaa disse maa hver paa sin Plads ligge plat nede paa Jorden, medens deres Maaltid tilberedes. Dampen fra denne Gryde, blandet med den sure Røg fra Ildstedet og Gammens Indhold forøvrigt, er aldeles uudholdelig for andre end de mest forhærdede Aanderedskaber og Øine. Intet Under derfor, at baade Finnerne og deres Dyr har sure Øine; thi hver Dag maa der ligesaavel «løipes» til Kreaturene som der maa koges til menneskelige Individder.

Men er det saa heldigt, at ingen Gryde er paa Kog, kan vi staa opret og se os om, og Øiet vænner sig lidt efter lidt til det underlige Halvmørke, hvori Gjenstandene i dunkle, næsten mystiske Omrids viser sig for os. Skiddent er der overalt, det ser man nu straks. Kreaturene ligger eller staar ^[23] bundne i hver sin trange Baas til Høire for Ildstedet. Til Venstre findes Sengepladse for Menneskene afdelte fra hinanden med tykke Stokke. Springmadrasser bruges ikke, men derimod et tykt Lag af Birkeris og ovenpaa dette et Renskind samt en Skindfeld til Overbreisel. Bag Ildstedet findes Plads for Gryder, Kopper, Fad og Madvarer. Denne Del er afdelt fra Ildstedet med en tyk Birkestamme eller Tverpal, hvorpaa man til Nød kan sidde, og hvor man ogsaa vises hen som til Høisædet i en Stue. Men sætter man sig der, maa man vogte sig vel baade for de Dyr, man ser og ikke ser.

Menneskene, Mand, Kone og to smaa Børn, ser naturligvis ogsaa skidne ud. Det kan ikke være anderledes. De har ingen Overflod af Ombytte. Det ser ikke ud til, at nogen eneste Plet paa dem har været vasket ren med Sæbe. Manden har dog tilfældigvis, da han er iferd med at gjøre sig istand til en Reise, den Dag netop vasket sit Ansigt, og han staar nu og kjæmmer det endnu vaade Haar med en Messingkam. Han fortsætter uden at genere sig og uforstyrret af os denne Operation, der altfor tydelig viser sig at gjælde manges Liv.

Konen og Børnene staar og skubber sig, gloende paa os. Snart griber en sig i Haaret, en anden stikker Haanden ind paa Barmen eller trækker den tilbage gennem Ærmen ind i Kufften og kommer ^[24] frem igjen med noget i Klypen, som han eller hun enten kaster paa Ilden eller ned paa Gulvet. De gjør dette uden mindste Sky eller Undseelse, akkurat som om det blot var en Flue, som man jagede bort. De tror formodentlig, at intet menneskeligt Individ kan leve uden saadant noget paa sig.

Mindst i 9 Maaneder af Aaret maa Mennesker og Kvæg leve sammen i en slig

Hytte; men saasart der kommer lidt Sommervarme i Luften, pleier man at koge ude paa Marken og at sove i en «Skjaa» eller lidet Stabur paa Stolper, som staar i Nærheden, og som ellers bruges til at opbevare Madvarer og Søndagsklæder i, hvis man har saadanne.

Sult er Menneskene dog meget sjelden udsatte for. Havet er nemlig et godt Madbur eller uudtømmeligt Spiskammer, og saasandt det er saavidt Veir, at man kan komme ud paa Sjøen i nogle Timer, vil man i Regelen kunne trække Baaden fuld af Fisk. Værre er det for Kvæget. Sultefodring er almindelig, og naar en Ko om Vaaren er «reisbar og gangbar», eller med andre Ord kan staa paa sine Ben og gaa ud af Gammen, ansees den for at være særdeles velfød. Men ofte maa den om Vaaren bæres ud paa Marken og flyttes fra Sted til Sted. Den ligger da og gnaver rundt omkring sig, indtil den kommer sig saavidt, at den kan reise sig op, staa og gaa paa egne Ben.

^[25] I denne Fællesgamme maa om Vinteren alt det Haandarbeide udføres, som hører til Folkets daglige Behov, ved Hjælp af Lyset fra Arnestedet og en «Kole» eller Tranlampe, hvis Bund dannes af en aflang Jernskaal, der oventil er forsynet med en Bøile og en Kjede med en Krog i Enden, saaledes at den kan hænges paa en dertil indrettet Stang inde i Gammen.

Her maatte ogsaa i gamle Dage Omgangsskolelæreren lære Børnene at læse, medens Koen rautede og Sauen brægede, begjærlige efter at faa sluge i sig den væmmelige Næring, som tilberedtes dem i Løipingsgryden.

Tænk, hvad et Læs friskt Hø vilde være for disse og en Parafinlampe for Børn og Lærer!

Russenorsk

^[26] Fra Hvidehavets Kyster ankommer der, som bekjendt, hver Sommer til Finmarken og Nordland flere hundrede russiske Fartøier, lastede med Mel, Gryn, Taugværk m. m., som de afsætter dels til Byerne, dels og især til den fiskende Befolkning i Landdistrikterne.

Naar de russiske Fartøier først har anløbet Vardø, Vadsø eller Hammerfest for at underkaste sig Toldvisitation, spreder de sig ad rundt omkring i alle Fjorde

og Vige for at handle direkte med den fiskende Befolkning, Nordmænd, Finner og Kvæner.

Handelen, fornemmelig Byttehandel, er lige fordelagtig for begge Parter og derfor ogsaa begunstiget ved forskjellige Bestemmelser baade af den norske og russiske Regjering.

Russen faar Afsætning for sit Mel m. m. og Fiskeren for sin Raafisk, enten det nu er Torsk, Sei, ^[27]Kveite, Hyse eller Uer. Ud paa Sommeren, i den saa kaldte «Makketid», kan Fiskeren nemlig ikke længer hænge sin Fisk paa Hjel og har heller ikke let for at faa den afsat hos nogen Kjøbmand; men saa kommer Russelodjerne, og han behøver nu kun at ro med sin fulldastede Baad hen til nærmeste Lodje og kaste sin ikke altid ganske ferske Fisk op paa Dækket til Russen. Denne modtager alslags Fisk og salter den uden videre ned i selve Skroget. Fiskeren faar igjen en eller flere Melsække firet ned til sig og reiser fornøiet hjem igjen til Kone og Børn. Næste Dag er han ude paa Fangst igjen. Men hvad Sprog taler disse Folk sig imellem? vil man spørge.

Jo, under denne Byttehandel tales et Slags *lingua franca*, som man kalder «Russenorsk», og som bestaar af en omtrent lige Blanding af begge Sprog. Russen tror forresten, at han taler rent Norsk, og Fiskeren paa sin Side indbilder sig igjen, at han taler udmærket Russisk. Men de kommer ud af det med hinanden, og efter en Del Skrigen og Gestikuleren bliver de enige om Handelen. Det er ganske fornøieligt at se disse Folk og høre paa deres besynderlige Kaudervælsk.

Se her er en liden Prøve paa samme. [n2](#)

Strasvi! Goddag!

^[28]*Nogli ras paa gav ju stan om?* Hvor mange Dage har Du været paa Havet?

Moja grot længe, tri vekkel stan om. Jeg har været meget længe, tre Uger.

Troja har konna? Er Du gift? *Jes.* Ja

Ju konna (l. madam) bra leve? Lever din Kone bra?

Jes bra, noka kranke. Ja bra, noget sygelig.

Kor ju far leve? Hvorledes lever din Fader?

Bra leve. Han lever bra.

Kak vara ju prodatti? Hvad Varer har Du at sælge?

O, moja mokka, groppa, bersta, kua-salt, kua-shjort, planka, futteralika etc.
Aa, jeg har Mel, Gryn, Næver, Saltkjød, Koskind, Planker, Haandklæder etc.

Davai, paa moja kopom! Vær saa god, kjøb hos mig!

Troja paa vara trokkom trok? Vil Du bytte mod Varer?

Njet, moja djængi, moja paa damosna grot djængi plati. Nei, jeg vil have Penge, jeg har mange Penge at betale paa Toldboden.

Possjom staa it? Hvor meget koster det?

Etta dorgli, værsego paa minder prodai! Det er dyrt, vær saa god, sælg billigere!

^[29] *Kak ju spræk, paa minder! Njet go veen!* Hvad siger Du, billigere! Nei gode Ven!

Moja ska si: Ju grot lygom! Jeg maa sige: Du lyver meget!

Njet, moja njet lygom, moja sanfærdis ska spræk. Nei jeg lyver ikke, jeg taler sandt.

Kor ju stan om paa gammel ras? Ju spræk paa moja kantor kom. Hvor var Du igaar? Du sagde, Du skulde komme paa mit Kontor.

Moja paa ander kantor, nokka vin drikkom, saa nokka lite pjan kom, saa moja spaserom paa skip, nokka slipom. Jeg var paa et andet Kontor, drak noget Vin, saa blev jeg lidt fuld, saa reiste jeg ombord og sov noget.

Etta njet dobra. Det var ikke bra.

Vil ju paa moja stova paa morradag skaffom? Vil Du spise i min Stue (hos mig) imorgen?

Spasiba! Tak!

Davai paa moja skip kjai drikkom! Vær saa god at drikke The ombord hos mig!

Kor ju ikke paa moja mokka kladi? Hvorfor bragte Du mig ikke Mel?

Njet, paa den dag ikke Russefolk arbæj; den dag paa Kristus. Nei, paa den Dag arbejder Russefolk ikke; den Dag er Helligdag.

Nogli klok? Hvor mange er Klokken?

Moja smotrom. Jeg skal se efter.

^[30] *Ju paa morradag paa moja treski njem?* Henter Du imorgen Rotskjær hos

mig?

Moja njet snai; dommas trogoi ras. Jeg ved ikke; jeg tror en anden Dag.

Moja njet skaffom kua-salt paa den vekel; drogoi vekel moja kom. Jeg kan ikke skaffe Saltkjød i denne Uge; næste Uge skal jeg komme.

Værsgo ju paa moja skip vaskom! Vær saa god at male paa mit Skib!

Kor i vaskom? Hvor skal det males?

Paa kajyt vaskom. Kahyten skal males.

Paa den dag nokka kranke. Idag er jeg lidt syg.

Ju pjan! Du er fuld!

Ju kanali junka, ju dovolna pjan! Du er en Fantegut, Du er meget fuld.

Prosjai! Farvel!

I Fossen

^[31] Hvem skulde vel tro, at det var muligt, at der skulde kunne sluttet Overenskomst eller Venskab mellem en Linerle og en Saubuk? Det er dog undertiden virkelig Tilfældet, at de kommer til Forstaaelse med hinanden og bliver særdeles gode Venner. Jeg har selv seet det, og Handelsmand Lind fik ogsaa en tidlig Morgenstund se det samme.

En af Dagene skulde der være Tømmerflødning i Elven, som falder ud i Fjorden tæt ved Garnes, hvor Handelsmand Lind boede.

En af de første Dage af Juli var han derfor paa Benene Kl. 2 om Morgen og gik ud paa Trappen foran Huset. Det var blankt, prægtigt Veir. Solen var oppe hele Døgnet. Alle Husets Folk laa ellers i dyb Søvn. De havde nylig lagt sig; thi man er længe oppe om Aftenen i den lyse Tid og sover til langt ud paa Dagen. Lidt efter lidt ^[32] drager det sig nemlig med alle Gjøremaal længer og længer udover Natten, saa det kan hænde, at man til Slutning spiser Middag Kl. 8, 9, 10 om Aftenen istedetfor Kl. 12 om Dagen. Først naar Lys og Mørke igjen veksler, vender man atter lidt efter lidt tilbage til den normale Benyttelse af Døgnet's Timer.

Den eneste, som var ligesaa tidlig oppe som Lind, var en stor Saubuk, der

benyttede den tidlige Morgenstund, førend Myggen endnu var for slem, til at faa sig en Frokost af det friske, nye Græs, som voksede ude paa TUNET, og hvoraf Solen endnu ikke havde tørret bort de smaa blinkende Vandperler, som Duggen om Natten havde drysset udover. Men Kl. 2 begyndte Myggen allerede at komme frem i tusindvis. Sauen er ellers det Husdyr, som er bedst beskyttet mod den. Myggen har vanskeligt for at komme til den andre Steder end ved Øinene. Men her sætter den sig ogsaa i hundredevis, saa den formelig danner en Krans omkring dem. Af og til gnider Sauen dem nok af sig ned imod Græsset, men øieblikkelig er Øinene igjen besatte; thi Myggen sværmer som en Sky omkring dens Hoved.

Medens Lind staar og betragter Sauen og ynker den, kommer der pludselig en Linerle flyvende ned fra Taget og sætter sig, kvidrende og vippende med ^[33]Stjerten, lige paa Sauens Hoved. Til sin Forundring ser nu Lind, at Sauen ikke ryster Linerlen af sig, men løfter Hovedet op og staar blikkende stille. Det var aabenbart, at disse to maatte være gamle Kjendinger og gode Venner. Linerlen begyndte nemlig, straks Sauen havde løftet Hovedet op og stod stille, med en utrolig Raphed og Færdighed at plukke Myggen bort fra dens Øine. Sauen rørte ikke et Lem. Det maatte ogsaa være deiligt at føle, at Myggen blev plukket væk.

Da Linerlen havde nappet til sig saa mange, at den havde ligesom en hel Dusk eller Krans af Myg omkring Nebbet, fløi den op under Taget og smøg ind i et Hul. Det var klart nok, at den der havde sit Rede og sine Unger, og det var saaledes en tidlig Frokost, som den havde hentet til dem. Rimeligvis havde Myggen mættet sig mere eller mindre med Saueblod, saaledes at det maatte være en ret nærende Kost, som Ungerne fik. Da Linerlen fløi bort, begyndte Sauen igjen at æde, og Myggen ligesaa. Men det varede ikke længe, før Linerlen kom tilbage og atter tog Plads paa Sauens Hoved, som denne straks løftede op og holdt stille. Paa denne Maade fortsatte de, saalænge Lind saa paa dem, og sandsynligvis den hele Dag, i god Forstaaelse og vel tilfredse med hinanden.

^[34]Men det var jo om Tømmerflødning, her skulde fortælles.

Lind gik hen i Tjenerstuen og vækkede sine to Tjenestegutter, en Nordmand og en Fin. Forsynede med Baadshager gik de opover langs Elven og indom Aslak Kvæn, som ogsaa skulde være med som den mest erfarne Mand i Tømmerflødning. Han var nemlig kommen fra Kemitrakten og havde ofte været

med, sagde han, paa Flødning i den store Kemielv.

Længer oppe ved Elven delte de sig. Tjenestegutterne satte over paa den østre Side af Elven, medens Aslak og Lind blev tilbage paa Vestsiden. Tømmeret laa i en Lon i Elven, og da de aabnede Lændsen, strøg det raskt nedover. Det bandt sig vistnok et Par Steder, men blev med Lethed løst igjen af en af Parterne paa begge Sider, indtil de kom ned imod den største Fos i Elven. Her bandt det sig saa fast i «Vase» paa den Side, hvor Lind og Aslak stod, at de ikke kunde faa det løst igjen fra Stranden af.

«Vi maa ud paa Lunnen og løse yderst ude fra,» mente Kvænen. Lind vovede sig da ud paa Tømmerlunnen før at løse de yderste Stokke. Dette var yderst farligt og uforsigtigt, og Aslak, som den erfarne Mand, burde have varskuet ham; men det ^[35]gjorde han ikke. Tvertimod æggede han ham til at gaa længer og længer ud paa Tømmerlunnen.

Tjenestegutterne stod ængstelige paa den anden Side og saa paa dette og raabte til Lind, at han maatte tage sig i Vare. Saa gik Aslak ogsaa lidt ud paa Lunnen og stak sin Baadshage ned imellem to Stokke. Pludselig løsner hele «Vasen» lige foran Aslaks Ben. Han kastede sig lynsnart tilbage og reddede sig, men Lind for med Tømmeret nedover Fossen og forsvandt.

Skrækslagene sprang Tjenerne nedover for at se efter ham under og nedenfor Fossen, medens Aslak paa sin Side ogsaa med et infamt Grin gik nedover. Men intetsteds kunde de opdage ham. Han var aldeles sporløst forsvunden. De gik atter opover til Fossen igjen for at se, om han ikke død eller levende skulde komme tilsyne. Men nei, intet var at opdage.

Ved Middagstid maatte de endelig gaa ned igjen til Garnes med dette tunge Budskab til hans Hustru. De gik nedover langs Elven, og her langt nede fandt de hans Hue og Baadshage. Han maatte altsaa være omkommen og formodentlig ligge et eller andet Sted i Hølen under Fossen. Aslak gik ikke med dem, som han skulde have gjort, for at spise Middag nede paa Garnes efter Aftale. Han ^[36]gik ind i sin egen Stue og forblev der. Han turde vel ikke møde Linds Hustru og se hende i Øinene.

Da Tjenestegutterne kom ind paa Gaardstunet, stod hun i Gangdøren og ventede paa dem.

«Hvor er Lind?» spurgte hun, da hun ikke saa ham.

De stod begge tause en Stund; de kunde ikke straks komme sig til at svare.

«Hvor er Lind?» skreg hun og sprang hen imod dem.

«Vi ved ikke,» fik endelig den ene frem.

«Ved ikke, hvor han er? Hvad er hændt?»

«Aa desværre der er nok skeet en Ulykke,» sagde Finnen.

«Gud i Himmelen!» udbrød hun og var nær ved at segne om, «hvad er skeet?»

«Han faldt i Fossen,» forklarede Finnen.

«I Fossen!»

«Ja, han stod ude paa en Tømmerlun, og saa løsnede den pludselig og han fór med den ned imellem Tømmerstokkene nedover Fossen, og siden har vi ikke seet noget til ham. Vi har ledt efter ham i mange Timer baade under Fossen og nedover langs Elven.»

«Ak Gud forbarme sig!» udbrød Hustruen og sank med et Suk ned paa Marken, men reiste sig pludselig op igjen og skreg vildt:

^[37] «Afsted, afsted, opigjen, jeg vil være med, kom, kom! Vi maa finde ham!»

Midt i Fossen ligger der en stor Helle, hvorover Vandet skyller med saadan Fart, at der under den er et Rum frit for Vand. Lind drev ned ved Kanten af Hellen og fik gribe sig fast, saa han kunde krybe indunder den. Sammenkrøben kunde han ligge der uden at drukne. Han havde ofte fra Stranden af tidligere seet denne Helle og tænkt sig, at der maatte være vandfrit under den, og at det maatte være en god Plads for Oter. Nu fik han da selv gjøre nøiere Bekjendtskab med Lokaliteten. Men hvorledes skulde han komme derifra? Fossen gik durende og skummende forbi ham paa begge Sider og over ham. At slippe sig nedover Fossen vilde være den visse Død. Han skreg og raabte, men Folkene paa Land kunde intet høre paa Grund af Fosseduren. Han forsøgte at stikke Armen ud igjennem Fosseskavlen og faa Haanden saa langt frem, at den kunde sees af Folk. Men han kunde intet høre eller se, som tydede paa, at de havde faaet Øie paa ham. Det vilde dog altid have været en Trøst at vide, at man vidste, hvor han var, og at han var i Live, og at man gjorde, hvad man kunde, for at redde ham ud af hans ufrivillige Skjulested. Men der gik Time efter Time, uden at nogen Hjælp kom. Tørste gjorde han vistnok ikke, men han ^[38] frøs forfærdelig. Vaad og

forfrossen som han laa der med Døden for Øine, kom han til at tænke paa mangt og meget i sit foregaaende Liv. Mange Begivenheder passerede forbi ham i Tankerne. Der var meget, som han angrede, og som han bad Vorherre om Tilgivelse for; men der var ogsaa meget, som han med Glæde gjenkaldte i Erindringen og takkede Gud for.

Da hans Hustru fortvivlet grædende kom op til Fossen, kunde heller ikke hun opdage nogetsomhelst Tegn til Manden.

Men pludselig skriger hun til Finnen:

«Se der! hvad er det der, som stikker frem i Fossen og rører sig?»

«Hvor?» spurgte Finnen.

«Ser Du ikke der, lige under den store Hellen, se nu rører det sig igjen.»

«Det er en Haand,» raabte Finnen.

«Det er min Mand!» raabte hans Hustru, «han stikker Haanden frem, forat vi skal se, hvor han er. Han lever, Gud være lovet; men hvorledes skal vi komme ham tilhjælp?»

«Jeg skal springe efter min Lasso og prøve med den.»

«Ja, Gud velsigne dig, skynd dig bare!»

Finnen var en god Lassokaster. Han kunde kaste 15-20 Meter langt, og han forsøgte da ogsaa ^[39]straks at kaste Lassosnaren hen til Lind, saa at denne kunde faa Tag i Løkken med Haanden. Men nei, det var længer, end det saa ud til fra Stranden, og han naaede ikke helt frem, uagtet han anstrengte sig af yderste Evne. At fire en Baad nedover Fossen var ligesaa umuligt som at drage en Baad opover. Saa blev et langt og sterkt Taug hentet, og den ene af Tjenestegutterne roede med den Ende af dette over Elven ovenfor Fossen, Saa holdt de hver i sin Ende paa hver sin Side af Elven og lod det drive nedover for at faa det under Hellen midt i Fossen. Men Fossestrømmen var saa strid, at den straks førte Midtbugten af Tauget ind under Stene, og det blev hængende fast, saa de atter maatte slippe den ene Ende for at faa det løst igjen. Der stod de atter raadløse. Hvad i Guds Navn skulde de finde paa? Det led langt ud paa Eftermiddagen, og Linds Hustru blev mere og mere fortvivlet. Af og til saa hun Haanden stikke frem gennem Fosseskavlen og ligesom bønfaldende vinke efter Hjælp. Det var til at blive aldeles vanvittig over, at staa der, se og forstaa Nøden, men være aldeles hjælpeløs og maatte lade ham ligge der og fryse ihjel.

En og anden Tømmerstok drev fremdeles ned over Fossen, undertiden ved Siden af Hellen, undertiden lige over den. Saa hænder det vidunderlige, ^[40] at en Tømmerstok kom til at svinge den Ende, hvori «Auget» eller det sedvanlige Hul var hugget, ind under Hellen og stoppe op lidt. Da den igjen drev nedover, havde Lind i Fortvivlelse grebet Tag i «Øiet» og fór med Stokken nedover i Hølen nedenfor. Baade Stokken og Lind dukkede under og blev borte et Øieblik, men de kom op igjen, og Lind hang endnu fast i Øiet.

«Der er han, der er han, han hænger fast i Enden af en Stok!» skreg Finnen, som først blev ham var.

Stokken gjorde en Sving ind i en Bagevje, to Baadshager hug Tag i den, og Lind blev trukken i Land. Hans Hustru kastede sig ned over ham, slyngede sine Arme om hans Hals og kyssede ham med et Ansigt ligesaa vaadt af Taarer som Mandens af Fossevandet.

«Gud være lovet! Du lever, Herren har reddet dig vidunderligt, ham være Tak og Pris i al Evighed!» udbrød hun.

Lind var saa ussel, at han paa Veien nedover maatte støttes af en af Tjenerne, medens hans Hustru gik ved Siden af ham og holdt en af hans kolde Hænder mellem begge sine.

Men da han havde faaet Tørt paa sig og et styrkende Maaltid, var han snart lige rask igjen.

^[41] «Ja, jeg tror nu, at det var Aslak, som fik dig til at fare i Fossen,» sagde hans Hustru, da de om Aftenen sad foran Peisen.

«Nei, jeg kan dog ikke tro saa galt om ham,» mente Lind.

«Jo, jeg har talt med begge Tjenestegutterne, og Finnen siger, at han saa, at Aslak engang stak sin Baadshage ned imellem Stokkene, medens Du stod yderst ude paa Lunnen, og i det samme styrtede den ned med dig.»

«Jasaa, saa Finnen saa det.»

«Ja, og hvorfor kom Aslak ikke herved med de andre?»

«Jeg ved ikke.»

«Nei, han turde ikke, hans Samvittighed slog ham, og han vovede ikke at se mig i Øinene.»

«Da maa han være en større Kjeltring, end jeg troede, men som jeg har sagt

dig, jeg kan jage ham fra Pladsen, naar jeg vil.»

«Ja gid Du kunde faa ham til at flytte langt bort herfra, saa vi aldrig saa ham mere. Jeg vil altid være ræd ham, saalænge han er her.»

Børnene

[42] Som før fortalt omkom Mons Eira og hans Hustru paa en Seiltur ind imod Garnes, hvorefter Broderen, Jon, tog et af deres Børn, en Gut, Mathis, til sig, medens Datteren, Ella, blev sat ud paa Læg og senere adopteret af Lind.

Nogen Tid derefter arvede Jon en Del Rensdyr og glad var han, da han kunde forlade sin usle Gamme nede ved Stranden og atter føre sit tidligere, frie Liv som Nomade paa Høifjeldsvidderne. Han og en anden Fjeldfin, Mellet Laagje, feredes i Regeln sammen. Om Vinteren holdt de til paa Fjeldene henimod Enontekis og om Sommeren paa Østsiden af Altenfjorden. Sine Sommertelte havde de i Regeln ved «Ravdosjøen», henimod en Mils Vei oppe i Fjeldet fra Garnes, hvor deres Forfædre i umindelige Tider tilbage ogsaa havde haft sin Sommerleir.

[43] Efter et gammelt Løfte til Mellets Fader havde Linds Hustru taget hans Sønnesøn, Anders, der var af samme Alder som hendes egen Søn, Anton, til sig for at opdrage ham som Nordmand.

Der var saaledes tre Børn paa Garnes, Anton, Anders og Ella. Af disse var Ella den yngste. Eftersom Børnene blev ældre, voksede Nordmandsgutten, Anton, snart fra Finnebørnene Anders og Ella. Paa den Tid, da de begyndte at gaa i Skole, var han et halvt Hoved høiere end disse, der omtrent var lige store.

Børnene forligtes i Regelen godt. Anton var naturligvis den Høistbefalende, og Ella saa op til ham, medens hun mere kammeratslig omgikkes Anders, med hvem hun ogsaa altid talte sit eget Sprog. Anders var en fredsommelig, noget frygtsom Gut, som sjelden vovede at være af anden Mening end Anton, medens der, besynderligt nok, var mere Mod i Pigebarnet. Hun var slet ikke bange for undertiden at sætte sig op imod Anton, og ikke sjelden blev gjort, som hun vilde.

Ellers var Linds Hustru den, som i alle Tvistemaal Børnene imellem blev raadspurgt eller appelleret til, og alle tre var overbeviste om Retfærdigheden i hendes Dom og fandt sig tilfredse med den, fordi de alle holdt inderlig af hende, ikke mindst ^[44] lille Ella, som bestandig vimsede omkring hende og idelig spurgte:

«Faar jeg ikke hjælpe dig Mama?» Jo hun fik hjælpe, om det nu just ikke altid gik saa godt med, hvad hun i sin Iver skulde udrette.

Før Anders kom i Huset, pleiede Anton og Ella turvis at faa Lov til at ligge i samme Seng som deres Moder, naar Lind var fraværende paa Reiser, som ofte indtraf. Dette var en saa stor Herlighed, at de naturligvis passede nøie paa, hvis Tur det var.

Saaledes sad Anton en Aften søvniq og dubbede i Hjørnet af en Sofa, ventende paa, at hans Moder skulde gaa hen og lægge sig. Det var hans Tur. Men uventet viser Lind sig i Døren, dryppende vaad, saa det rendte af ham ned paa Gulvet. Veiret havde været saa fælt, at han var bleven nødt til at vende om. Med et «Gud ske Lov!» modtog hans Hustru ham. Men Anton? Hvad gjorde han, da han saa sin kjære Fader komme hjem efter at have været i Livsfare? Jo, han satte i at stortude. Det var den Velkomsthilsen, han opvartede med. Han havde ingen Forstand paa Faren; men at han nu gik Glip af sin Tur, det var det visse. En anden Gang var han ikke saa ivrig. Han solgte sin Tur til Ella for 10 Rosiner.

^[45] Børnene havde mange Fornøielser sammen. Om Vinteren klædte de sig i Finnedragt og gjorde Skiture for at se til sine Rypesnarer. Om Sommeren gjorde de Fisketure opover langs Elven. I en liden Bæk, som rislede forbi Garnes, havde de indrettet sig en Fiskedam, hvori de havde Ørret gaaende, som de havde fisket i Elven og baaret levende hjem i et Spand. Naar der uventet skulde serveres fersk Fisk paa Garnes, fik ogsaa Linds Hustru undertiden Lov til at tage nogle af de største Ørreter til Gjesterne.

Ella havde naturligvis sine Dukker baade norsk og finsk Dragt, og Anton

døbte dem, medens Anders stod Fadder, eller omvendt; thi en saadan Forretning betaltes af Ella med 4 Sviker. Forat ikke Daabsordene, som Børnene havde hørt i Kirken, skulde misbruges af dem, havde Linds Hustru givet dem en Daabsformel, der endte med:

«Saa døber jeg dig i Fiskesø,

Vil Du ikke leve, saa kan Du dø!»

Ligeledes foregik Brudevielse, som betaltes med 8 Sviker.

Engang hørte Linds Hustru, at Anders holdt Brudetalen over en selvopfundne Tekst: «Vi ville haabe det Bedste.»

Men saa havde Børnene henne i Tjenerstuen hørt fortælle om en Skipper, som paa sin Reise i ^[46]Udlandet havde giftet sig, uagtet han havde Hustru hjemme i Norge. Dette var en forferdelig Forbrydelse, og næste Dag kom Ella og fortalte Anton at en af hendes Dukker havde gjort sig skyldig i den samme Forbrydelse. Hun spurgte ham derfor, hvad Straf han skulde have.

«Han maa halshugges,» svarede Anton straks, han havde netop faaet en ny liden Økse, som han prøvede baade paa ligt og uligt. Anders gik straks ind paa Forslaget, og Forbryderen blev hentet frem og lagt paa Trappen. Dommen blev afsagt af Anders, som holdt Dukken i Benene, medens Anton stod med opløftet Økse. Paa Anders's sidste Ord: «Derfor skal Du dø Døden!» hug Anton til med sin nye, skarpe Økse, saa Hovedet trillede ned paa Marken.

Ikke langt fra Garnes boede der en gammel Fin i en liden Jordhytte. Hver Lørdag Morgen pleiede han at komme til Garnes for at hugge Smaaaved til Kjøkkenet. Han blev der da ogsaa om Søndagen, og paa disse to Dage aad og drak han saa meget, at han næsten ikke behøvede Mad Resten af Ugen. En Fin, især en Fjeldfin, kan nemlig ligesom Ulven spise forferdelig meget paa én Gang, især om Aftenen, førend han lægger sig. Men saa kan han ogsaa ligesom Rovdyret klare sig saagodtsom uden Mad et Par Døgn. Han bliver vænnet hertil fra Barnsben af. For en Fjeldfin er ^[47]det ogsaa nødvendigt, da han ofte i Uveir paa 2-3 Dage kanske ikke kan komme til at faa gjøre op Ild og koge Mad. Paa Grund af sit Arbeide paa Garnes hver Lørdag havde Finnen, som hed Simen, faaet Tilnavnet «Lørdags-Simen». Han havde en ægte Finnefigur, var lavvoksen, noget tykfalden, hjulbent, havde store udstaaende Kindben, smaa dybtliggende Øine, liden Klumpnæse og stor Mund, men Ansigtet havde i det Hele dog et Præg

af Godslighed. Fede Folk er ofte godslige. Fedtet dæmper formodentlig Vredens Bølger.

Simen holdt af Børnene og var altid villig til at hjælpe dem i deres forskjellige smaa Gjøremaal enten paa Fisketure eller Rypefangst eller anden Bedrift. Var han i rigtig godt Humør, lod han sig om Vinteren bruge som Kjælke til at age paa udover en stupbrat Bakke fra Gaarden ned mod Elven. Han lagde sig da paa Maven i sin tykke Renskindspels, og begge Gutterne satte sig paa hans Ryg, Anton forrest og holdt ham i Haaret, saa han kunde løfte hans Hoved op, saavidt at han ikke skurede sin Næse ned i Issvullen. Ella stod og saa paa. Bagerst satte Anders sig, og saa gik det i skurende Fart nedover Bakken; men i det samme han standsede, passede han altid paa at rulle sig rundt, saaledes at Gutterne tumlede hid og did, og saa lo han saaledes, at Mundvigerne gik lige op til Ørene.

[48] Naar Tjenerne skulde spise ude i Kjøkkenet, vilde Børnene gjerne liste sig derud for at staa og se paa Lørdags-Simen spise. Han kunde svælge større Grødklumpe end nogen anden og lægge i sig ligesaa meget som 2-3 andre, og naar han havde spist en Stund, løsnede han altid lidt paa det brede Læderbelte, som han havde om Livet. Kom Linds Hustru ud og fik se Børnene staa der og glo paa Simen, saa blev de naturligvis straks jagede bort. Men saa passede de igjen paa, naar Simen skulde gaa over Tunet hen i Tjenerstuen. Han havde da forsynt sig saa godt, at hans Mave formelig struttede ud paa venstre Side, saa han maatte gaa lidt krumbøiet eller paa Skakke. Børnene hoppede og dansede da omkring ham, efterlignede hans Gang og nappede ham i Kuften, saa det kunde hænde, at han, som ellers var meget godmodig, til Slutning blev vred, standsede og udbrød:

«Halt Fre', eller so skjer der Ska'!»

Naar de saa kom hen i Tjenerstuen, søgte de at blidgjøre ham igjen for at faa

ham til at fortælle finske Eventyr, hvoraf han havde et stort Forraad.

«Nei, dok æ so oskjikkele Unga, at æg inkje ve fortæl',» kunde han da svare, naar de havde været for slemme med ham; men naar saa Ella sprang hen i Kramboden og kom tilbage igjen med ^[49]en Stump Tobak, blev han atter blid, satte sig hen til Peisen og fortalte. Saaledes engang følgende.

Jættens Liv.

«Der var engang en Mand, som havde en vakker Hustru. Men saa var der en Jætte eller et stort Trolld, som boede inde i en tyk Skov, og som engang havde faaet se hende, og fra den Dag af lagde han sig paa Lur for at dræbe Manden, saa han selv kunde tage hans Kone til Hustru. I 7 Aar havde Manden klaret sig og reddet sit Liv; men da det syvende Aar var forløbet, lykkedes det endelig Jætten at berøve ham Livet. Og saa tog han Konen til sig som Hustru. Men Manden og Konen havde en Søn. Da Sønnen var bleven voksen, tænkte han Dag og Nat paa, hvorledes han skulde faa Livet af Jætten og saaledes hevne sin Faders Død. Han lagde forskjellige Snarer ud for ham baade paa Land og Vand; men det var til ingen Nytte. Han kunde ikke paa nogensomhelst Maade komme ham tillivs. Til Slutning begyndte han at tro, at Jætten slet ikke havde sit Liv paa sig, men at han havde gjemt det et eller andet Sted, saa det ikke kunde nytte, om han baade kvalte, druknede og brændte ham. En Dag sagde Sønnen til sin Moder:

«Ved Du, hvor Jættens Liv er? Han maa ^[50]have skjult det et eller andet Sted, siden jeg ikke er istand til at dræbe ham. Nu skal Du en Dag, naar han er i godt Lune, udfritte ham og spørge: «Jætte, hvor er dit Liv?»»

Næste Dag spurgte Moderen herom, og Jætten svarede: «Hvorfor spørger Du derom?»

«Jo,» svarede Konen, «dersom jeg skulde komme i nogenslags Nød, saa kunde det altid være en Trøst at vide, at dit Liv var sikkert.» Saa fortalte Jætten om sit Liv:

«Langt ude paa et brændende Hav er der en Ø, paa Øen en Tønde, i Tønden en Sau, i Sauen en Høne, i Hønen et Æg, og i det Ægget er mit Liv.»

Saa kom Sønnen atter til sin Moder og spurgte:

«Er Du nu, kjære Moder kommen til Kundskab om, hvor Jættens Liv er?»

«Ja, min kjære Søn,» svarede Moderen, «nu ved jeg, hvor Jættens Liv er. Han

har fortalt mig, at der ude paa et brændende Hav er en Ø, og paa Øen en Tønde, i Tønden en Sau, i Sauen en Høne, i Hønen et Æg, og i det Æg er Jættens Liv.»

«Saa maa jeg,» sagde Sønnen til sin Moder, «leie mig Tjenere, med hvem jeg kan drage over det brændende Hav.» Saa leiede han sig en Bjørn, en Ulv, en Høg og en Lom, og saa drog han ^[51]afsted. Selv satte han sig midt i Baaden indunder et Jerntelt, og Høgen og Lommen tog han ogsaa til sig ind under Teltet, forat de ikke skulde forbrænde sig; men Bjørnen og Ulven satte han til at ro. Derfor har Bjørnen rødbrune og sorte Haar, efterdi den har draget over et brændende Hav. Og derfor har Ulven rødbrune, sorte og hvide Flækker paa Haarene, efterdi den har draget over et brændende Hav. Saa kom de til Øen, hvor Jættens Liv var, og gik op paa Øen og kom hen til Tønden. Saa slog Bjørnen med sin Forlab Tøndebunden ind, og ud af Tønden sprang en Sau. Men Ulven satte efter Sauen og fik Tag i den og rev den i Stykker. Ud af Sauen fløi en Høne. Men Høgen fløi efter Hønen, slog Klørerne i den og rev den i Stykker. Ud af Hønen faldt der et Æg, og Ægget faldt i Havet og sank. Saa dukkede Lommen efter det. Den første Gang, den dukkede efter Ægget, blev den længe borte; men da den ikke holdt ud at være længer under Vandet uden at puste, saa kom den igjen op paa Overfladen. Da den havde pustet lidt, dukkede den ned igjen anden Gang og blev endnu længere under Vandet end første Gang; men den fandt endnu ikke Ægget. Saa dukkede den tredje Gang og blev endnu længere borte end de to foregaaende Gange, og nu fandt den endelig Ægget paa Havets Bund og kom op igjen ^[52]med det paa Vandets Overflade. Og glad blev Gutten, da han saa, at Lommen havde Ægget i sit Neb. Saa bragte Lommen Ægget hen til ham, og Gutten tog Ægget, gjorde op Ild paa Øen og lagde Ægget i Ilden, forat det skulde brænde op. Da det begyndte at brænde, roede Gutten tilbage igjen. Han havde nu udrettet det Ærinde, hvorfor han var reist afsted. Da han kom tilbage igjen, gik han straks op til Jættens Bolig, og han saa nu, at Jætten laa og vred sig i Smerter, som om han brændte ligesom Ægget, som han havde lagt i Ilden ude paa Øen. Saa gik Gutten til sin Moder og fortalte hende, hvorledes det var gaaet, og glad blev hun, da hun saa sin Søn komme frisk tilbage igjen fra sin farlige Reise og hørte hans Fortælling. Men endnu var der lidt Liv i Jætten, og da han hørte, at Moder og Søn talte sammen, udbrød han:

«Jeg elendige Daare, at jeg skulde fortælle den gamle ondskabsfulde Kjærring

om mit Liv!»

Saa greb han efter sit «Jernrør», som er hans sidste Tilflugt, naar han er i Nød; men Jernrøret havde Konen lagt i Ilden, saa det var gloende hedt. Alligevel greb han Røret og satte det for Munden og sugede til sig; men istedetfor Menneskeblod slugte han i sig Gløder og Aske. Saa gik der Ild i ham, og hans Liv sluknede paa samme Tid, som Ilden sluknede ude paa Øen.»

^[53] Anders skulde blive Præst, havde Linds Hustru sagt, og han øvede sig derfor i at holde Taler baade for Dukkerne og en gammel Saubuk ude paa Gaardspladsen. Men naar saa Talen var slut, æggede han den til at stange efter sig, indtil han fik den henimod Laavevæggen. Her fik han den til at gaa baglængs og saa tage et voldsomt Tilsprang imod sig; men rap som en Kat hoppede Anders tilside saa Bukken rendte Planeten lige i Væggen. Den ristede paa Hovedet, virrede med Halestjerten og sprang sin Vei. Den vilde ikke have mere af den Leg.

Størst Fornøielse var det dog for Børnene, især for Ella og Anders, om Sommeren at gjøre en Tur op til Ravdosjøen, naar Finnerne laa i Leir der med sine Rensdyr. Anders traf nemlig her sine Forældre, og Ella sin Broder og Farbroder. Børnene var da iførte Finnedragt, Ella havde hvid, Anton blaa og Anders rød Kufte.

«Nu maa Du tale Finsk, Anton,» lo Ella og hoppede og dansede afsted, idet de gik opover. Oppe i morede de sig da med at springe omkring med Finnebørn af samme Alder, at se paa disses Legsager, Rensdyr, gjorde af Gran og Furukongler, at finde Fugleæg paa Øerne i Ravdosjøen, at plukke Multer, og undertiden at følge med en eller anden af de ældre, som skulde gjøre en Tur ^[54] indover Fjeldene for at se efter Renhjorden, at hjælpe til med at drive Simlerne ind til Teltene, hvor de blev malkede, at se paa, at et Dyr blev slagtet, som Gutterne ikke var bange for, men Ella ikke kunde taale at se. Hun sprang sin Vei da og gjemte sig inde i et af Teltene.

Men dersom de laa over i Teltene om Natten eller fik Lov til at være der i flere Dage, maatte de ved Hjemkomsten altid underkastes en Storvask og grundig Kjæmning og Visitation.

Første Gang Ella og begge Gutterne var deroppe, blev der Forundring i Leiren. Anton og Mathis, Jon Eiras Fostersøn, kom i Haarene paa hinanden og sloges. Finnegutten var smidig, men Anton større og sterkere, saa det rykkedes

ham tilslut at faa ham under sig. Ella, som saa dette og som straks fra først af havde syntes godt om Mathis, havde da Mod nok til at springe hen og med begge Hænder tage et kraftigt Tag i Antons Lug, saa han maatte slippe Mathis. Anton vendte sig med knyttet Haand om imod den, som saaledes bagfra tog ham i Luggen, for at slaa til; men da han saa, at det var Ella, holdt han sig dog, saa sint han end var. Saa ridderlig var han dog, at han ikke vilde slaa til sin Pleiesøster, som han holdt af.

«Det var godt, at det var dig, Lita, som tog mig i Luggen,» udbrød han; «havde det været ^[55]Anders – og jeg troede, at det var Anders –, saa skulde han have faaet en god Lusing, og jeg skulde have banket op begge Finnegutterne.» At han var bleven saa vred paa Mathis, havde for en Del sin Grund i, at han ikke syntes rigtigt om, at denne og Ella var blevne saa gode Venner i saa kort Tid.

Nu kom Forældrene til for at høre, hvad der var paa Færde. De vidste naturligvis godt, hvem Anton og Anders var, men Ella?

«Er det din Søster?» spurgte Mellet, Anders's Fader.

«Min Søster!» udbrød Anton, «nei, hun er ikke min Søster.»

«Hvis Barn er hun da?»

«Hun er en Finneunge,» sagde Anton; det sved endnu i Luggen hans.

«Hvad heder hendes Forældre?»

«Det ved jeg ikke.»

En af Linds Tjenestegutter, som havde fulgt Børnene op, forklarede nu, at hun var Datter af Mons Eira, som omkom for flere Aar siden.

«Er hun Datter af Mons?» udbrød Jon Eira, som nu ogsaa kom til.

«Ja,» forklarede Gutten, «Lind og Kone tog det forældreløse Lægdbarn til sig.»

«Og hun heder Ella?»

«Ja.»

^[56] «Kjære Barnet mit,» sagde Jon, «saa er Du min Broderdatter, og Mathis, som Du hjalp, er din kjødelige Broder. Det var ikke underligt, at Du kom ham tilhjælp. Det var Blodets Røst, som kaldte dig.»

Ella tog sin Broder i Haanden og tørrede et Par Taarer, som endnu sad paa hans Kind, bort med den anden Haand. Dermed var alt godt igjen, og de to

Sødskende, som uvilkaarlig havde følt sig trukne til hinanden, blev herefter endnu bedre Venner. Anton taalte nu ogsaa dette bedre, da han hørte, at de var Sødskende.

Saa gjorde Jon og Mellet og Mathis igjen undertiden en Tur ned til Garnes, hvor de naturligvis blev gjestfrit modtagne og bevertede. Mellet pleiede da at have med sig en «Rittabæl» (en halv Ren) til Linds Hustru, og han blev naturligvis igjen begavet med Brændevin, Kaffe, Tobak, Sukker og fint Brød.

«Jeg vil hviske noget til dig,» sagde Ella til sin Pleiemoder, engang da de Fremmede senere ud paa Dagen skulde reise.

«Naa, hvad er det for en Hemmelighed?»

«Jo, kan jeg ikke faa Lov til at give min Broder Mathis noget, jeg har faaet en Lasso af ham.»

«Hvad vil Du give ham? En Dukke?»

^[57] «Du da! Nei, men kan jeg ikke faa Lov til at give ham en Kniv med Slire, som hænger ude i Kramboden? Dersom han faar den, vil han blive græsselig glad.»

«Du faar gaa ud til Lind og spørge ham.»

«Kan jeg faa den Kniven, som hænger der?» spurgte hun denne.

«Hvad vil Du med den? Vil Du ogsaa gaa med Kniv som en Gut?»

«Nei, men kan jeg ikke faa den alligevel?»

«Jo, naar Du siger mig, hvad Du vil gjøre med den.»

«Nei, kan jeg ikke faa den alligevel, jeg har faaet denne af Mathis,» og hun viste frem Lassoen.

«Ah, jeg forstaar, ja saa faar Du faa den da,» og han rakte hende Kniven.

Glad sprang hun afsted med den ud i Gaarden og holdt den op for Mathis's Øine.

Blodet strømmede op til Guttens mørke Kinder og farvede dem et Øieblik røde. Hans Øine lyste, da han tog Kniven i sin Haand og saa paa den.

«Vil Du have den?» spurgte Ella.

«Ja, det vil jeg da rigtignok, Tak, Tak!» udbrød han og gav hende Haanden, medens han glædestraalende saa paa Kniven. Saa tog han Spranget og fór afsted for at vise frem denne Herlighed for alle og enhver.

^[58] Børnene var flinke i Skolen, især Anton og Ella, som derfor ogsaa altid stod øverst paa Gulvet i Kirken, naar de blev overhørte af Præsten. Alle Finnebørn blev dengang underviste udelukkende paa det norske Sprog.

Lind, som i sin Tid havde reist meget i Udlandet og kunde tale Fransk, morede sig ogsaa hjemme i Huset med at lære Børnene saa meget af dette Sprog, at de taalelig godt kunde klare sig i dagligdags Tale, og naar de kom sammen med andre Nordmands- og Finnebørn, var de da ogsaa meget stolte af, at de sig imellem kunde tale et fremmed Sprog, som ingen andre forstod.

Da Anton og Anders var 15 Aar gamle, blev de konfirmerede og sendte til Trondhjem for at gaa paa Skole. Senere skulde de sendes til Kjøbenhavn for at blive Studenter.

Flugten

^[59] Hin vakker Dag ud paa Vaaren 4 Aar senere stod Lind, hans Hustru og Ella oppe paa en Høide og speidede ud over Altenfjorden henimod Stjærnsund, som er den almindelige indre Skibsled for Fartøier paa Nord- og Sydgaende. Tjenestegutten havde nemlig været inde og fortalt, at han langt ude paa Fjorden saa et større Fartøi under Seil, og man ventede hver Dag, at Anton og Anders skulde komme hjem fra Kjøbenhavn som Studenter.

«Spring ind efter Kikkerten!» siger Lind til Ella, og hun var da heller ikke sen med at hente den. Hun sprang baade frem og tilbage.

«Jo, det er en Brig,» siger Lind, «det maa være Kjøbenhavnerskibet, som kommer med Varer, og jeg haaber, at Anton og Anders er ombord.» De blev mere og mere bestyrkede heri; thi Skibet satte Kurs lige mod Havnen ved Garnes.

[60] En 1/2 Time senere seilede Skibet ind paa Havnen, og to Studenterhuer viftede høit i Veiret fra Skibets Forstavn. Der blev svaret med 3 Lommetørklæder fra Høiden, og Ella tog Spranget nedover mod Landgangsstedet, efterfulgt af Lind og Hustru, som gik mere adstadigt.

En Baad lagde fra Borde, og 2 unge, raske Gutter sprang iland, Anton først hen til sin Moder og tog hende om Halsen. Fostergutten Anders fik ogsaa en ligesaa kjærlig Modtagelse af Lind og hans Kone.

«God Dag, Ella!» sagde derpaa Anton og tog hende i Haanden. «Nei, hvor Du har vokset! Jeg havde ikke kjendt dig igjen, havde jeg truffet dig noget andet Sted end her.»

Anton var høi, næsten 3 Alen, lyshaaret med blaa Øine, brede Skuldre, store, kraftige Næver, et venligt og godt Smil, lidt Tegn til Skjæg. Anders var næsten aldeles Modsætningen, ægte Finnefigur, 1/2 Hoved lavere end Anton, sort Haar, mørke Øine, temmelig mørk i Huden, rundt Ansigt, undersætsig, men smidig Figur, smaa Hænder og Fødder, ikke Spor af Skjæg.

Da de kom op i Huset, blev der straks dækket Bord og Mad sat frem, som Skik og Brug er nordpaa; thi man formoder altid, at en Reisende er sulten, og snarest mulig dækkes derfor op med alt det bedste, [61] man har, uanseet hvad Tid det er paa Dagen eller Døgnet.

Ella vartede op, medens Linds Hustru sad magelig i en Lænestol med Armene over Kors og saa med moderlig Stolthed og Glæde paa sin prægtige Søn og Fostersøn. Med et fornøiet Smil lagde hun Mærke til, at de to Unge gjorde god Besked paa Retterne. Af og til puttede hun en Tallerken hen til dem og bad dem smage paa dette eller hint.

«Du likte saa godt Spegekjød, før du reiste Anton,» sagde Ella, «vil du ikke smage paa dette?»

Anton lagde Mærke til, at hun sagde dette med en skjælmsk Mine, og han saa paa Spegekjødet. Han tog dog et Stykke og mumlede lidt paa det, men lagde det snart fra sig igjen.

«Nu, synes du ikke, at det smager godt?»

«Det smager af Gamleborken, synes jeg. Er han død?»

Baade Ella og hans Moder maatte le, da han gjettede rigtigt. Gamleborken var en ganske liden Fjordhest, som havde været Børnenes gode Ven, og som fulgte med dem, om de saa vilde, helt ind i Kjøkkenet for at faa en eller anden Lækkerbidsken.

«Ja, han maatte skydes ifjor, og saa tog jeg det ene Laar og hængte det op til Speping.»

«End Saubukken?» spurgte Anders, «lever han endnu?»

^[62] «Nei, han blev saa ensom og trist, da du ikke længer prækede for ham og legede med ham,» sagde Ella, «og han døde omtrent paa samme Tid som Gamleborken.»

«Er der Fisk i Dammen vor?» spurgte Anton.

«Nei, den er næsten udtørret.»

«Vi skal nok faa Vand i den igjen,» mente han, «og saa maa vi op i Elven og fiske Smaaørret. Gud bevares, hvor meget vi faar at bestille! Og Du skal altid være med os som før, Lita, baade i Tørt og Vaadt, baade i Tykt og i Tyndt. Du skal være Forsonlighedens og Fredens Engel imellem os. Var det ikke pent sagt?»

«Nu begynder Du igjen med disse gamle Klængenavne. Kan Du ikke kalde mig med mit rette Navn?»

«Nei, Du skal hede «Lita» eller «Vesla» eller «Litago» eller «Snuptforlita» eller «Ellevilla»».

«Ja, saa vil jeg ikke være med Jer.»

«Du skal være med os!»

«Jeg er snart voksen nu, saa Du kan ikke som før gjøre med mig, hvad Du vil.»

«Det skal vi være to om, Anders og jeg, det skal Du nok baade faa se og føle.»

«Du har vel aldeles glemt at tale Finsk nu?» spurgte Ella.

^[63] «Nei, Anders og jeg taler ofte Finsk sammen, og paa Skolen i Trondhjem sad vi i Begyndelsen ved Siden af hinanden; men saa hjalp jeg undertiden Anders lidt ved at hviske noget til ham paa Finsk, og siden fik vi ikke Lov til at sidde sammen, naar vi blev eksaminerede. Men da Læreren hørte, at vi to ogsaa kunde

snakke Fransk sammen, kan du tro, at han blev forundret, og Gutterne fik svær Respekt for os. Men det fik de nu forresten snart alligevel, fordi jeg var den stærkeste i hele Klassen, og Gutter har svær Respekt for Prygl, ser du, Lita. Alfa, Beta, Gamma var de 3 første Slag, og mere af Alfabetet vilde de nødigt have opregnet paa sig.»

«Kanske Du ogsaa her vil sætte dig i Respekt paa samme Maade?»

«Dersom det er nødvendigt, saa» –

«Saa kanske Du vil «alfabete» mig ogsaa?»

«Nei da, Lita, nei, det vil jeg ikke. Du ved jo, at «man aldrig skal slaa en Kvinde, ikke engang med en Blomst», men knibe dig lidt i Øret, dersom Du er ulydig og gjør for mange Skjælmstykker, det er nok muligt. Vi skal have uhyre mange Fornøielser sammen, vi tre, Du, Anders og jeg. Skal vi ikke?»

«Jo».

«Har Du Dukkerne dine endnu, saa skal vi halshugge dem alle sammen. Anders skal først døbe og brudevie dem, forat vi kan tjene os Svisker. ^[64] Du kan tro, at han er flink til at brudevie nu, men han maa have god Betaling.»

«Jeg har ingen Dukker længer nu.»

«Det var da leit.»

«Er mine Forældre og Jon og Mathis oppe ved Ravdosjøen?» spurgte Anders.

«De er ikke komne endnu, men vi venter dem hver Dag.»

«Jeg maa derop, straks de er komne.»

«Ja, det er klart, at det første, Du maa gjøre, er at besøge dine Forældre,» sagde Linds Hustru. «Du kan tro, at de vil blive glade, naar de faar se sin Søn igjen som Student.»

«Og jeg vil klæde mig som Fin og streife omkring med dem.»

«Ja, Du faar blive hos dem, saa længe Du vil, det er naturligt; men Du faar nu være lidt hos mig ogsaa.»

«Jeg gjør intet, uden jeg faar Lov af dig.»

«I maa reise ind til Alten, ser I, Anton, Du og Ella og hilse paa Præsten og Fogden og Lensmanden. Præsten og Fogden har vakre Døtre, kan I tro, omtrent saa gamle som Ella. Jeg er vis paa, at begge Studenterne snart vil blive forelskede.»

«Anton vil vist synes godt om Julie, Præstens Datter,» mente Ella.

[65] «Hvorfor tror Du det, Lita?»

«Jo, fordi hun er saa høi, næsten saa høi som Du, og lyshaaret og blaaøiet.»

«Du og hun ligner ikke hinanden da?»

«Nei, vi er ganske forskellige.»

«Ja, da kommer jeg vist til at synes godt om hende.»

Visiterne blev gjorte, og der blev holdt Selskaber for Studenterne baade inde i Alten og hos Lind paa Garnes.

De unge Studenter gjorde naturligvis Lykke hos Damerne, især Anton; men de vragede heller ikke Finnestudenten Anders. De havde intet imod at tage sig en Svingom ogsaa med ham.

Den høie, slanke, lyshaarede Julie lod ikke til at have noget imod at kurtiseres af Anton. De talte, lo, spøgede og dansede ofte sammen.

Ella var dog langt smukkere. Hun var vistnok langt fra saa høi, men hun havde ubetinget en smukkere Figur, et fint, intelligent Ansigt, store, brune Øine, saa ærlige og sanddru, at de ikke kunde skuffe endog et Barn, det rigeste og smukkeste brune Haar og dertil smaa Hænder og bitte smaa Fødder, som er eiendommeligt for Finnerne.

Det var dog især et vidunderligt fint Smil, som forskjønnede hendes Ansigt. Det er med Smilet paa et Ansigt som med Solskin paa et Landskab. [66] Gjør Smilet Ansigtet smukkere, saa er Ansigtet smukt. Hvis det ikke forandrer det, er det almindeligt.

Undertiden klædte de unge Damer sig i Finnedragt, og da var der ingen Tvivl om, at Ella var den, som af alle Pigerne tog sig bedst ud i sin blaa Kufte med et Sølvbelte stramt om Livet og en blaa Tophue med rød og gul Bræm nedentil og en rød Dusk i Toppen, medens hendes rige Haar hang ned i to tykke Fletninger.

Men hun var en Finnepige. Dette havde ikke tidligere saa klart gaaet op for hende som nu, da hun blev ældre og ofte kom sammen med jevnaldrende Nordmandspiger. Oprindeligt var hun jo et Lægdbarn, havde ingen Forældre, var fattig og levede af Linds og Hustrues Godhed. Dette fik hun indirekte undertiden høre, dog aldrig af Anton eller hans Forældre, men af Veninderne, og dog havde hun vel saa god Opdragelse som de fleste af Embedsmandsdøtrene.

Hun benegtede heller aldrig, at hun var en Finne pige, og gjorde sig heller ingen Forventning om at kunne kappes med Nordmandspigerne. Men undertiden kunde en eller anden saarende Ytring som «Lappejente», «Finnetøs», «Lægdbarn» falde, og dette gjorde hende ondt, saaledes at den Tanke lidt efter lidt begyndte at stige op i hendes Sind, naar hun var alene paa sit lille Værelse:

[67] «Mon jeg ikke gjorde bedst i at vende tilbage til mine Fædres Levevis? Jeg har jo en kjødelig Broder, jeg kan ty til ham og til min Farbroder og leve som de, og ingen vil haane mig eller se ned paa mig, fordi jeg er en fattig Finne pige. Vilde det være utaknemmeligt imod min Fostermoder? Hun er den eneste, som jeg tror holder rigtigt af mig, og jeg vilde saa nødig gjøre hende imod eller berede hende den mindste Sorg. Og Anton? Ja, Anton tør jeg ikke mere tænke paa, jeg faar se til at glemme ham. Jeg tror ikke, at han bryder sig det mindste om mig. Jeg troede det engang, da jeg var ganske liden og vi legede sammen, og han altid foretrak mig og ridderlig forsvarede mig og ikke taalte, at nogen kom mig nær. Men hvorledes skulde han nu, han er en voksen Mand, bryde sig om en fattig Finne pige, naar han har saa mange store, fornemme Nordmandspiger at vælge imellem? Dersom han endnu virkelig holdt lidt af mig, vilde han kalde mig med mit rette Navn og ikke bestandig sige «Lita» eller «Vesla». Dersom han blot en eneste Gang venligt vilde sige «Ellasjam», kjære Ella, til mig, vilde jeg blive saa glad; men det gjør han aldrig. Og nu i den sidste Tid er han næsten bestandig inde i Alten og morer sig der.»

Det nærmede sig til den Tid, da Studenterne igjen skulde afsted til Kjøbenhavn for at studere til [68] Embedseksamen. Meningen var, at de begge skulde blive Præster. Ella, den livlige, muntre Ella, var i de sidste Dage bleven taus og stille.

«Er Du bedrøvet, fordi vi skal reise, Ella?» spurgte Anders, som ogsaa havde lagt Mærke hertil.

«Ja, det bliver stille her nu, naar I er borte. Men Du og Anton er vel glade over igjen at skulle komme afsted til en stor By?»

«Jeg ved ikke, hvad Anton er, men jeg for min Del skulde gjerne blive her endnu nogen Tid.»

«Du behøver vel ikke at reise straks?»

«Jo, jeg maa, jeg vil og maa blive Præst engang, som Du ved.»

«Sagde I Farvel igaar, da I var inde i Alten?»

«Ja, og Anton og Julie stod længe og holdt hinanden i Haanden. Hun var den sidste, han sagde Farvel til.»

«Kanske de græd begge to?»

«Nei, Anton græd ialfald ikke, men jeg tror, at Julie er forelsket i ham, og naar han kommer tilbage, bliver der vel et Par af de to, tænker jeg.»

«Ja, de passer vist godt for hinanden.»

«Lige Børn leger bedst, ser Du, og de er begge Norske. Derfor enes de let, men vi to er Finnebørn.»

[69] «Aa ja, kan saa være, at Ordsproget er rigtigt, naar Talen er om Børn og om at lege; men ellers er det ikke altid sandt.»

Et Par Dage før Studenterne skulde reise, saa Ella, at der paa en Kommode nede i Dagligstuen stod et nydeligt lidet Skrin. Det saa ud som et Syskrin. Hun havde ikke seet dette før, og hun lod, som hun heller ikke nu saa det; men hun tænkte, at det kanske kunde være en Foræring fra Anton til hende paa hendes Fødselsdag, som vilde indtræffe nogle Dage efter Studenternes Afreise.

Hvor hendes lille Hjerte bankede, da hun vaagnede næste Morgen og tænkte: «Idag vil han give mig det!» Men Dagen gik, det blev Aften, hun fik ingen Foræring!

«Det var ikke til mig,» sukkede hun, da hun om Aftenen gik til Hvile, og dog maa det jo være til en Kvinde. Altsaa til Julie, hvis Fødselsdag ogsaa snart indtræffer.

Hun vilde have følt en vidunderlig Glæde, hvis det om Morgenens paa hendes Fødselsdag, naar hun vaagnede, havde staaet paa hendes lille Kommode med nogle Ord fra Anton, eller hvis han selv havde givet hende det, før han reiste, og kaldt hende med hendes Navn og sagt: «Ellasjam, dette skal Du have, glem mig nu ikke, medens jeg er borte.»

Men – intet.

[70] «Farvel, Lita,» sagde Anton næste Dag, da de tog Afsked og gik ombord paa Skibet, der skulde føre dem til Kjøbenhavn. «Lev vel, til vi kommer tilbage om 3 Aar! Da er Du 19 Aar og voksen og skal forlove dig og gifte dig.»

Hun svarede intet hertil; men hun følte, at der over hendes Hjerte lagde sig

ligesom en mørk, kold og tung Vegt, der ikke vilde fjerne sig. Hun gik til Hvile dermed og vaagnede altid siden med en Følelse af Forladthed, af Ubetydelighed, af intet at være for ham, som hun fra liden af altid havde sat høit over alle andre.

«Jeg maa imorgen op til Ravdosjøen og sige Farvel til min Broder, førend han reiser ind i Fjeldene,» sagde hun nogle Dage senere til sin Fostermoder.

«Ja, det maa Du,» sagde denne, og «kanske det kan kvikke dig lidt, Du har været saa trist og stille i den seneste Tid. Er Du ikke frisk, eller er der noget, som har gaaet dig imod?»

«Nei, nei, jeg er taknemmelig for hver Dag, jeg har været i dit Hus.»

«Men Du er bedrøvet over noget?»

«Jeg har ingen Grund til at være bedrøvet,» sagde hun med et Suk.

«Du har altid før betroet mig dine smaa Sorger. Har jeg ikke længer din Fortrolighed?»

[71] «Jo, men jeg har intet at betro dig.»

Noget af det tungeste ved enhver Sorg er den Følelse af Ensomhed og Forladthed, som ledsager den. Man kan ikke dele en Hjertesorg. Man maa bære den ganske alene. Det hjælper ikke, om Venner eller Veninder kommer, som til Hjob, for at trøste. Som en forkapslet Naal bliver den siddende i Hjertet, og ret som det er føler man dens Stik.

Næste Dag gik Ella op til Ravdosjøen og talte med sin Broder og sin Farbroder, Jon.

«Kom nu og reis med os,» sagde hendes Broder Mathis, mere for Spøg end egentlig for Alvor, «og lev som vi en Stund! Det kan Du have godt af og Fornøielse af, istedetfor at sidde der nede indestængt i en trang Stue og ikke bestille andet end at sy og strikke.»

«Ja, Du har kanske Ret.»

«Ja, kom og bliv med os!» sagde Jon ogsaa.

«Du kan prøve det i Vinter, og saa kan Du reise ned igjen til Garnes til Sommeren, naar vi kommer hid tilbage igjen.»

«Hvor skal I være i Vinter?» spurgte hun.

«Imellem Koutokæino og Enontekis. Det kommer forresten an paa Ulven. Bliver den for slem, saa kanske vi reiser endnu længer sydover.»

«Naar skal I bryde op og drage afsted?»

[72] «I Overmorgen tidlig, Kl. 3 eller saa. Imorgen samler vi Rensdyrene og laver alt færdigt til Opbrud. Kom og bliv med os, Ella! Du hører os mere til end Daroerne (Nordmændene), og saa kan Du i Vinter læse for os og holde Skole for Finnebørn, Du, som er saa flink, meget flinkere end nogen Skoleholder.»

«Vil Du komme nedover og møde mig halvveis i Overmorgen Kl. 2, om jeg skulde komme?» spurgte hun sin Broder.»

«Ja, det skal jeg gjerne.»

Dermed tog hun Afsked og gik ned igjen.

Næste Dag lavede hun istand sine Finneklæder, og Kl. 1½, da Solen igjen var begyndt at stige, og medens alle andre laa i dyb Søvn, gik hun afsted opover tilfjelds. Da hun var kommen et Stykke opover i Lien, satte hun sig paa den sidste Bakke, hvorfra hun endnu kunde kaste et Blik nedover til Garnes. Pludselig skjulte hun Ansigtet i Hænderne, bøiede Hovedet ned imod Fanget og græd bitre Taarer. Skulde hun gaa ned igjen, liste sig ind paa sit Værelse, lægge sig i sin lille Seng og om Morgenen lade, som om intet havde været paa Færde? Eller skulde hun tage Spranget opover og ikke mere se sig tilbage?

Maaske havde Tanken paa hendes kjære Fostermoder seiret og hun havde vendt om igjen; men [73]pludselig blev hun revet ud af sin Tvivl ved at høre Fodtrin bag sig. Hun sprang op og vendte sig om i den Tro, at det var hendes Broder, som kom hende imøde; men til sin Forferdelse ser hun, at det er Aslak Kvæn, der kommer lige imod hende paa Stien. Hun blev først aldeles forstenet af Skræk og stod stille; men saa tog hun med et Skrig Spranget fra Stien ud i Marken. Aslak indhentede hende dog snart, greb Tag i hende og holdt hende fast.

«Nu er Du i min Magt, Lægdbarn,» sagde han med et djævelsk Grin i sit stygge Ansigt. «Kys mig!»

«Nei,» skreg hun og slog ham i Ansigtet med sin lille knyttede Haand saa haardt, hun kunde, og forsøgte igjen at rive sig løs.

Forbitret knugede Aslak hende ned paa Marken og stod paa Knæ over hende; men pludselig fløi der noget over Hovedet paa ham, og et voldsomt Ryk bragte ham til at rulle bagover paa Ryggen med Struben sammensnøret af en Lasso.

Mathis havde useet opdaget ham, da han gik nedover for at møde sin Søster, og lydløst som en Kat havde han sneget sig efter ham for at se, hvad han havde fore, eller hvad det var, han var paa Færde efter saa tidligt paa Morgen.

Broder og Søster tog Flugten opover, saa hurtigt de kunde. Komne et godt Stykke høiere op, ^[74]standsede de andpustne og saa sig tilbage, De kunde ikke se noget til Aslak.

«Har Du dræbt ham?» spurgte Ella.

«Nei, jeg har bare kvalt ham lidt, han kommer sig nok igjen, Lassoen løsner af sig selv. Men selv om jeg havde kvalt ham, saa havde han inderlig vel fortjent det. Forresten saa behøver Du ikke at fortælle dette til nogen, ikke engang til din Farbror. Aslak saa mig ikke og ved ikke, hvem det var, som strubte ham.»

«Nei, nei, jeg skal ikke fortælle det til nogen. Gud, hvor angest og ræd jeg var for det fæle Menneske. Tak, Broder,» sagde hun og tog ham om Halsen.

«Mathis, jeg er saa ulykkelig!» sukkede hun.

«Du, som har havt det saa godt.»

«Ja, men jeg er alligevel ulykkelig.»

«Stakkels Søster, kan jeg ikke hjælpe dig?»

«Nei Mathis, Du kan ikke. Kom, lad os skynde os opover!»

Da de kom op til Ravsjøen, var hele Renshjorden samlet indenfor en Indhegning, og 5-6 af de største Ren stod bundne udenfor denne med Kløv eller Oppakning paa sig, bestaaende af Telte, Teltstænger, Gryder etc. Hundene gik hver lige indved sin Husbondes eller Madmoders Ben. Ogsaa de vidste godt, hvad der nu forestod.

^[75]Straks Mathis og Ella var komne op, blev Grinden til Indhegningen aabnet, og mere end tusen Ren strømmede som en mørk Flom ud og for afsted i østlig

Retning, lidt efter lidt spredende sig udover de endeløse Vidder. De vidste ogsaa godt, at de nu skulde indover til sine Vinterbeitesmarker. Saa fulgte Folkene efter, saa hurtigt de kunde, ledende en eller flere Kløvren, bundne efter hverandre. Et Par Timer senere var de komne over en Mil bort fra Ravdosjøen, dybt inde i de ensomme Vidder, kun kjendte af Fjeldfinnerne, deres Rensdyr og Hunde.

Næste Morgen blev naturligvis Ella savnet nede paa Garnes, og Linds Hustru gik forundret op paa hendes Værelse for at se til hende. Ingen havde ligget i Sengen. Derimod laa alle hendes Nordmandsklæder paa denne; men Finneklæderne var borte.

«Hun har flygtet, hun har rømt og er reist til sine Slegtninge,» tænkte Linds Hustru og vilde gaa ned igjen for at fortælle sin Mand dette. I det samme opdager hun et Stykke Papir paa Ellas lille Kommode, og hun læste:

Rakis ædnashjam!

Gitos ædnag, go don okte bestik muo! Gitos ædnag, go don bajasgessik muo ja oapatik munji Ibmel sane etc.

^[76] Kjære Moder!

Tak, fordi Du reddede mig! Tak, fordi Du opdrog mig og lærte mig Guds Ord! Tak for hver Gang, din moderlige Haand klappede min Kind! Det gjorde mig altid saa godt og varmede mit stakkels Hjerte. Jeg vender igjen tilbage til mine Forfedres Levevis som simpel Finnepige. Jeg kan ikke andet, jeg duer ikke til at være Nordmandspige. Vær ikke vred paa mig! Gud velsigne dig! Glem mig, jeg glemmer aldrig dig!

Lind gav sig straks paa Vei opover til Finneleiren ved Ravdosjøen for muligens endnu at træffe Finnerne der, førend de drog afsted, og forsøge at overtale Ella til at følge med ned igjen.

Men da han kom derop udpaa Dagen, var intet Menneske, ingen Rensdyr, ingen Telte, ingen Baad paa Vandet at se, ingen Hundeglam at høre. Alt var forsvundet, og der var lige saa øde, tomt, trist og stille omkring Ravdosjøen som oppe paa andre Høifjeldsvidder.

Franskmanden

[77] Fjeldfinnerne Jon Eira og Mellet Laagje opholdt sig om Sommeren ved Altenfjorden og om Vinteren i svensk Lapmarken. Da de saaledes en Høst havde brudt op fra Kysten og paa sin Flytning var komne 10-12 Mil ind i Fjeldene paa Veien til Enontekis, slog de atter Leir paa en smuk Landtunge imellem to Indsjøer. Rundt omkring var der godt Renbete, Overflod af Fisk i Indsjøerne, og Multer paa Myrerne. Her pleiede de at have sin Leirplads om Høsten, saaledes som deres Fædre havde havt før dem, og her tilbragte de en Maanedes Tid med at fiske, gaa paa Jagt og sanke Bær, især Multer, til Vinterforsyning.

Bærrene opbevares i Renmaver, der er omhyggelig rensede og dannede til store Poser. Til Bærrene hældes saa meget Renmelk, som Maven rummer, og man lader det Hele stivfryse. En slig fyldt Renmave ser da ud som en stor, graa Sten. [78] Vil man nyde noget af den, hugges Stykker af med en Økse, og den hvide, frosne Masse, indsprængt med røde og gule Pletter, ser ikke uappetitlig ud. Naar den er optinet ved Ilden og der er sat Sukker til, smager denne Blanding af Renmelk og Multer ogsaa meget godt. Renmelken, der som bekjendt er saa fed som Fløde, har den mærkelige Egenskab, at den ikke surner i frossen Tilstand.

Naar Fjeldfinnerne har Fred for Ulven, kan de derfor paa disse Høststationer ofte føre et baade behageligt og mageligt Liv. Hist og her ved Indsjøerne staar smaa Nøst, hvori Baade og Fiskeredskaber opbevares. Medens Mændene driver paa Fiskeri og Jagt, sanker Kvinderne Bær.

Af Fugle er Vildgaasen ivrig efterstræbt, baade i den Tid, da den myter og ikke kan flyve, eller før Ungerne endnu er flyvedygtige. Det er forresten ikke nogen let Sag at faa fat i Unggaasen. Den er sky, holder Vagt, og ved mindste Tegn til Fare tager den Spranget med flaksende Vinger over Landstykker fra den ene Indsjø til den anden, indtil den kommer til saa stor Indsjø, at den ikke kan naaes fra Land med Bøsse.

Men Finnen er ogsaa listig. Har han paa lang Afstand fra en Høide opdaget en Gaaseflok i en mindre Indsjø, enes man om, at et Par Mand useede lægger sig i Skjul ved den Ende af Indsjøen, hvorfra [79] Gaaseflokken formodes at ville rømme over til en anden Indsjø. Naar Mændene er vel ankomne til Skjulestedet, viser et Par andre sig pludselig ved den modsatte Ende af Indsjøen, og Gaaseflokken svømmer straks henimod den anden Ende, hvor de skjulte Mordere ligger paa Lur. Disse er forsynede med lange Kjepper, og i Regelen har de hver en eller to Hunde med, der ligeledes godt forstaar, hvad det nu gjælder. Etterhvert som Gaaseflokken nærmer sig Enden af Indsjøen, kommer Jægerne hurtigere gaaende efter fra begge Sider. Flokken gaar da til Slutning paa Land og tager Spranget i Retning af næste Indsjø. Under Spranget hjælper de til med de endnu ikke fuldt udviklede Vinger og det ansees for et Mesterstykke, at en Fin kan springe en saadan op. Dersom Gaasen orker at løfte sig aldrig saa lidet op fra Marken, er den reddet. Men Finnerne kjender Tiden og ved næsten saa godt som paa Dagen, naar Kroppen paa de Unge er udvokset, men de endnu ikke kan flyve. Straks Flokken har naaet Land, farer de i Skjul liggende Finner op og frem med sine Hunde, afskjærer Flokken Tilbageveien og begynder Forfølgelsen, eller man kan gjerne sige Slagteriet. Som Rasende springer de afsted og slaar ihjel hver eneste en, de kan naa, medens Hundene ikke mindre blodtørstige render efter andre, og naar de har faaet [80] Tag i en Gaas, bider de Halsen af paa den for saa igjen straks at sætte afsted efter en anden. Undertiden kan det hænde, at de dræber ned hele Flokken; men som oftest undkommer dog enkelte.

En af Dagene blev Jons Broderdatter Ella og hendes Broder Mathis enige om, at de skulde gaa ud paa Multeplukking. Ella vilde have sin Broder og ikke nogen af Pigerne med sig, da han var sterk og paa sin Ryg kunde bære en duelig stor Holk, hvori hun kunde tømme Multerne, efterhvert som de plukkede fulde de

Skaale, som de bar i Haanden. Lidt Niste tog de ogsaa med sig, da de tænkte paa at blive ude hele Dagen.

Da det led ud over Middag og de var omtrent 1/2 Mils Vei borte fra Leirpladsen og saa smaat tænkte paa at tage Veien hjemover igjen, da Holken var næsten fuld, og Mathis syntes, at den var tung nok, forekom det Ella, at hun langt borte hørte en Hund gjø.

«Er det ikke en Hund, som gjør der langt borte?» spurgte hun sin Broder.

Han lyttede efter og lagde Hovedet ned til Marken for at høre endnu bedre.

«Jo, det er en Hund, som gjør,» svarede han

«Lad os gaa bortover for at se, hvad det kan være for Folk,» sagde hun.

[81] Da de havde gaaet nogle hundrede Alen, hørte de ganske tydelig en Hund gjø længer borte.

«Det er ingen Finnehund,» siger Mathis.

«Hvorledes kan Du vide det?»

«Jeg hører det paa Mælet. Den er saa grov i Mælet, at det maa være en Darohund eller kanske en Stallohund.»

«Lad os gaa hen og se, om det er Reisende.»

«Jeg har ikke Lyst at gaa længer,» mente Mathis.

«Hvorfor ikke? Der er da vel ikke nogen Fare paa Færde?»

«Det er ikke saa godt at vide. Kan hænde, at det er Røveren «Stallo», som er ude og gaar. Han har altid en stor Hund med sig, og faar han Øie paa os, saa er det forbi med os begge to.»

«Men, Mathis, Du tror da vel ikke paa Trold?»

«Det er ikke langt herfra, at gamle Ammund Somby engang mødte en Stallo og kom i Kast med ham og dræbte ham. Det har han selv fortalt os.»

«Snak, Mathis; der findes ingen Jætter eller Trold mere nu. Det er bare Eventyr og Kjærringsnak. Dersom Ammund ikke har drømt, hvad han fortæller, men virkelig har dræbt nogen her inde i Fjeldet, saa maa det have været en enslig Reisende, som han har taget for en Stallo. Kom, lad os gaa bortover! Kanske det er nogen, som er i Nød.»

[82] «Ja, jeg skal gaa med et Stykke, men jeg vil, at vi skal gaa saaledes, at vi faar se, hvem det er, uden at nogen faar se os.»

Mathis gik foran; men han mere krøb end gik og hviskede til Ella:

«Hold dig lige bag mig og reis dig ikke helt op for at se efter noget, førend jeg siger til.»

Paa Toppen af en Bakke, hvor der stod noget Vidjekjær, blev Mathis liggende og kigede ind imellom Grenene og Løvet.

«Kom hid!» sagde han sagte til Ella og vinkede til hende. «Se der,» sagde han og pegte med Haanden, «der ser Du Hunden, en stor, hvidfleklet Hund. Du kan jo straks se, at det ikke er nogen Finnehund, men maa være en Stallohund.»

«Snak, Mathis, der findes hverken Stalloer eller Stallohunde; men hvad er det Sorte, som ligger nedenfor Hunden nede i Lyngen?»

I det samme rørte dette paa sig og udstødte et Klageraab ligesom efter Hjælp.

«Det maa være et Menneske, en Reisende, som er kommen til Skade og raaber om Hjælp,» mente Ella, «lad os gaa hen og se efter.»

«Vogt dig!» advarede Mathis, «Stallo bærer sig ofte saaledes ad for at narre Folk hen til sig.»

«Bare Tøv, Mathis; kan Du ikke se, at det er ^[83]en Mand i mørke Klæder; han ser ikke ud til at være større end Du.»

«Ja, men Stallo kan antage mange Skikkelser, ser Du.»

«Jeg giver en god Dag i din Stallo,» lo Ella. «og tør ikke Du gaa derhen, saa gaar jeg alene.»

Derpaa reiste hun sig op og gik afsted. Mathis kunde for Skam Skyld ikke andet end følge efter.

Da de kom saa nær, at Hunden fik Øie paa dem, kom den springende hen til dem, logrede med Halen og gav tydelig sin Glæde tilkjende over, at der kom Folk. Derpaa sprang den tilbage igjen til sin Herre og slikkede ham paa Haanden for, saa godt den kunde, at fortælle ham en glædelig Nyhed.

«Der kan Du se,» sagde Ella, «det er jo en vakker og snil Hund, ingen Stallohund.»

Mathis var ikke endnu ganske overbevist; men da de kom nærmere, reiste en Mand sig op paa den ene Albue og udstødte nogle Ord, som de ikke forstod.

«Hvad er paa Færde? Hvorfor ligger Du her? Er Du kommen til Skade?»

spurgte Mathis paa Finsk, da de kom bort til ham.

Den Fremmede rystede blot paa Hovedet og pegte ned paa sit ene Ben.

«Har De ondt i Benet?» spurgte Ella paa Norsk

^[84] «Brækket Ben!» svarede han med fremmed Accent.

«Har De brækket Benet?» spurgte Ella igjen.

«Ja, brækket Ben. *Ah mon dieu, quelle malheur!*» udbrød han med et Suk og sank tilbage igjen i Lyngen.

«Er De Franskmand?» spurgte Ella.

«Ja.»

«Jeg kan tale lidt Fransk,» sagde hun paa dette Sprog.

Ved Lyden heraf reiste han sig igjen pludselig op paa Albuen og stirrede aldeles forbauset og næsten forvildet paa Finnepigens. Han kunde ikke rigtig tro sine egne Øren. Var det virkelig en Finne pige, som tiltalte ham paa hans eget Sprog? Ja, han forstod jo, hvad hun sagde, og hun forstod ham.

«Har De ligget længe her i denne Tilstand?» spurgte Ella.

«I to Dage og Nætter. Jeg var paa Veien fra Karasuando til Koutokæino for at gaa paa Jagt og botanisere, og her var jeg saa ulykkelig at falde og brække Benet.»

«Og De var ganske alene?»

«Nei, jeg havde en Fin med som Kjendtmænd.»

«Hvor er der blevet af ham?»

«Han er gaaet til Koutokæino for at hente ^[85] Hjælp eller faa 4 Mand med sig, som kan bære mig did.»

«Men der er mindst 10 Mil til Koutokæino, og han vil ikke kunne komme hid igjen førend om 4-5 Dage.»

«Ja, derved er intet at gjøre. Jeg faar blive liggende her, indtil de kommer tilbage, levende eller død. Hvorfra kommer I?»

«Vi kommer fra vor Høstleir. Min Broder og Farbroder har sin Høstleir ikke mere end 1/2 Mil herfra.»

«Her findes altsaa Mennesker her i Nærheden?»

«Ja, og jeg tænker, at det maa kunne lade sig gjøre at bringe Dem til vor Leir

for det første. Der kan De dog ialfald faa et Telt at ligge i.»

«Gud velsigne Dem, er det muligt?»

«Ja, vi skal springe tilbage igjen og hente Folk og komme hid igjen saa hurtigt som muligt.»

«Kjære, gaa ikke fra mig begge to! Det er saa fortvivlet at ligge her alene. Kan ikke Deres Broder gaa og De blive tilbage her hos mig, til Folkene kommer?»

«Det kan jeg ogsaa,» sagde Ella og forklarede nu for Mathis, at han maatte skynde sig og faa Jon og Mellet og deres to Tjenestegutter med sig og komme tilbage snarest muligt samt have en Bærebør med.

^[86] «Men har De havt noget at spise, medens De har ligget her?» spurgte Ella.

«Jeg har ikke sultet; men jeg er forferdelig tørst.»

Ella sprang afsted til nærmeste Bæk og hentede Vand til ham.

«Vil De ikke ogsaa have lidt at spise? Jeg har et Stykke Rentunge, og saa skal De faa friske Multer til, som jeg nylig har plukket.»

«Jeg er Dem meget taknemmelig for Deres Godhed.»

«Kanske De vil, at jeg skal gjøre op Ild for Dem?»

«Ja, Gud velsigne Dem, det vilde være deiligt at faa varme sig lidt ved en Ild.»

Ella gjorde Ild op i Læ af ham og satte sig nu ogsaa ned ved Ilden.

Franskmanden havde hele Tiden fulgt hendes Bevægelser med vidunderlig Interesse og kunde ikke faa Øinene fra hende, nu hun sad der ved Ilden et Stykke fra ham. Han stirrede saaledes paa hende, at hun maatte slaa sine Øine ned.

«Men hvem er De?» spurgte han endelig. «Er De en forklædt Prinsesse eller en Engel fra Himmelen, som i Finneklæder er kommen ned for at trøste og hjælpe mig?»

[87] «Nei,» sagde Ella og lo, «jeg er hverken Prinsesse eller Engel eller nogen Fe, men en ganske simpel Finne pige.»

«Det er ikke muligt. Jeg har seet mange Finne piger, men ingen som Dem. Og saa kan De tale Fransk.»

«Ja, jeg kan tale lidt Fransk. Det har jeg lært af min Fosterfader Lind, som er Kjøbmand og bor paa Garnes i Alten. I hans Familie er jeg bleven opfostret og opdragen.»

«Ah, nu kan jeg forstaa lidt af det vidunderlige. Og nu?»

«Nu er jeg paa en Tur med mine Slegtninge til Enontekis. Og De?» spurgte Ella. «Er De fra Frankrige?»

«Ja, jeg er Franskmand. Da mine Forældre for et Par Aar siden døde, arvede jeg Formue, og saa reiste jeg ud i den vide Verden paa Lykke og Fromme.»

«Og saa fik De Lyst til at se Lapland og Finmarken?»

«Ja, jeg kommer fra Karasundo og var nu paa Veien til Koutokæino, da Ulykken skeede.»

«De har en vakker og snil Hund,» sagde Ella og klappede denne, der havde lagt sit Hoved i hendes Skjød.

[88] «Ja, Karo er en prægtig Hund, klog og tro. Den har været aldeles fortvivlet over, at jeg blev liggende her. Den fandt paa de utroligste Ting for at faa mig op og afsted. Men saa har den vel til Slutning forstaaet, at jeg ikke var istand til at

gaa. Igaar satte den pludselig afsted ud i Marken, og jeg tænkte, at den havde forladt mig og var sprunget efter Finnen. Det gjorde mig ondt, at den virkelig vilde rømme fra mig. Men efter 1/2 Times Forløb kom den farende tilbage igjen og lagde en Rypekylling for mine Fødder. Da den formodentlig forstod, at jeg ikke selv kunde gaa paa Jagt, saa havde den vel tænkt, at den paa egen Haand maatte prøve paa at faa fat i noget Vildt til mig. Da det var gjort, satte den sig til at gjø og tude oppe paa Bakken der borte, og det kan jeg rimeligvis takke for, at I fandt mig.»

«Ja, ganske rigtigt, det var Hundens Gjøn, som bragte os hid. Min Broder og jeg var ude for at sanke Bær.»

«Er Deres Forældre ogsaa her?»

«Nei, begge mine Forældre er døde, og jeg er opdragen hos en Nordmandsfamilie.»

«Men naar De er hos dem, gaar De vel ikke i Finnedragt?»

«Nei, da gaar jeg i almindelige Dameklæder.»

^[89] «Ja, det er det, jeg siger. De er en forklædt Prinsesse.»

«Og De?»

«Jeg er ingen forklædt Prins. Jeg er en ganske ordinær fransk Borger. Har De hørt Tale om Frankrige?»

«Ja, det skulde jeg da tro! Jeg har da læst lidt Historie og Geografi. Paris er Hovedstad. Ludvig den XVI er Konge og gift med Marie Antoinette.»

«Ganske rigtigt, men hvor længe han er Konge af Frankrige, det er meget uvist.» –

«De reiser vel snart tilbage igjen til Deres norske Fosterforældre?»

«Nei, jeg har forladt dem for bestandig.»

«Umuligt! De med Deres Opdragelse kan da ikke finde Dem tilfreds iblandt Fjeldfinner. Det hjælper ikke, at De klæder Dem i Finneklæder og ser ud som en Finnepige.»

Ella vilde ikke lade ham komme med flere Spørgsmaal eller give nogen nærmere Forklaring om Fortid og Fremtid. Saarene efter de sidste Begivenheder var endnu saa blodig friske, at de ingen Berørelse taalte, allermindest af en fremmed Haand. Hun reiste sig derfor op og sagde, at hun vilde gaa hen paa

nærmeste Høide for at se, om ikke hendes Folk kunde øines i det Fjerne.

[90] Efter en kort Stund kom hun tilbage igjen og fortalte, at hun saa 5 Mand komme, og at de snart vilde være der.

Franskmanden blev lagt paa en Bærebør og transporteret forsigtigt afsted. Da de kom til Leirpladsen, stimlede naturligvis alle, Store og Smaa, omkring Baaren for at se paa denne Fremmede, som Ella og Mathis havde fundet.

Han blev bragt ind i et af Teltene og forsigtigt lagt ned paa Sengepladsen paa et nyt og mygt Renskind. Mellet havde havt med saadant Benbrud før at gjøre og forstod sig paa at spjelke.

«Men Du maa sige til ham, Ella,» sagde han, «at jeg maa skjære Klæderne af ham nedover Benet. Det er umuligt at trække dem af ham, det vilde gjøre altfor ondt.»

Ved Hjælp af passende stive og krumme Næverstykker blev nu hans Ben spjelket, og han laa tryk og sikker uden Smerter paa sit Leie, opvartet af Ella og de andre Kvinder. Han var en vakker, yngre Mand af Middelshøide, havde et intelligent Ansigt, mørkt, noget krøllet Haar og lidt Tegn til Skjæg. Det var tydeligt, at han gjorde et godt Indtryk og straks vandt Kvindernes Sympati.

«Hvad er det, han siger?» spurgte en af disse Ella.

[91] «Han velsigner og takker os for, at vi har reddet ham og er saa venlige mod ham.»

«Er der ikke noget, han ønsker? Er han ikke sulten?»

«Jeg skal koge Fisk til ham,» sagde Ella, «og stege et Stykke Renkjød. Jeg tænker nok, at begge Dele vil smage ham godt. Til Dessert kan han jo ogsaa faa Multer og Renmelk.»

Tre Dage senere kom der 5 Finner til Leiren med Bærebør fra Koutokæino. De var blevne meget ængstelige, da de ikke fandt Franskmanden paa det Sted, hvor hans Kjendtmænd havde efterladt ham. Skulde en Bjørn eller Ulvflok have ædt op baade ham og Hunden? tænkte de.

De vidste, at der skulde være en Finneleir der i Trakten, og da de fandt frem til denne, fik de da vide, at deres Mand var i god Behold og laa inde i et af Teltene, forbunden og stelt vel om i alle Dele.

Ella gik nu ind til ham og fortalte, at der var kommet 5 Mand fra Koutokæino

for at bringe ham did.

«Er der Læge i Koutokæino?» spurgte han.

«Nei, Læge findes ikke nogetsteds her inde Fjeldene,» svarede Ella.

«Kan jeg ikke faa Lov til at blive liggende her?» spurgte han.

[92] «I Koutokæino kan De faa Hus og Seng at ligge i.»

«Det er det samme. Jeg vil heller blive her, og jeg skal betale godt for mig.»

«Betale godt!» udbrød Ella. «Vi er slet ikke fattige, og vi trænger ikke Deres Penge.»

«Tusen Gange om Forladelse, naadigste Prinsesse! Saa vis Barmhjertighed mod mig og lad mig faa Lov at blive liggende her. Jeg kan jo tale med Dem. I Koutokæino er der vel ingen, som kan tale Fransk?»

«Nei, der er vist ingen.»

«Og saa at blive baaret 10 Mil og kanske brække Benet op igjen, nu det er saa godt forbundet og jeg ligger saa godt uden mindste Smerte.»

«Jeg skal spørge Mellet og Jon.»

Efter Raadslagning med disse blev det afgjort, at han skulde faa Lov til at blive hos dem. De skulde endnu opholde sig der omtrent en Maaned, og efter den Tid vilde Benet være lægt, ialfald saavidt, at han kunde sidde i en Slæde og kjøre. Sandsynligvis vilde der om en Maanedes Tid være Slædeføre.

Ella sad ofte inde hos ham med sit Arbeide. Hun maatte nemlig nu lære at sy Pæske, Komager, Handsker, at væve Komagbaand etc. som en almindelig

[93] Finnepige, og han blev aldeles ulykkelig, naar hun blev længe borte fra ham.

«Jeg maa spørge Elsa om, hvorledes jeg skal sy en Bræm paa en Hue, som jeg arbeider paa,» forklarede hun en Dag, hun syntes, at hun havde siddet længe nok inde hos ham og holdt ham med Selskab.

«Kan ikke Elsa komme hid og sidde her og arbeide sammen med Dem? Tag hende endelig med Dem og kom hid igjen!»

Ella og Elsa sad senere ofte inde hos ham med sine Arbeider.

Paa en Maade var de, skjønt 3, dog kun 2 sammen. Naar Ella og Franskmanden talte sammen, forstod ikke Elsa et eneste Ord af deres Passiar. Og Ella og Elsa kunde passiare og spøge paa Finsk, saa meget de vilde. Franskmanden forstod ikke en Smule deraf.

«Hvad er det, Elsa arbejder paa?» spurgte han en Dag, de sad inde hos ham.

«Paa en Pæsk.»

«Hvem skal have den?»

«De.»

«Skal jeg have den?»

«Javist. Vi maa jo sørge for, at De faar Klæder paa Kroppen. Vinteren kommer snart med Sne og ^[94]Kulde, og da maa De være klædt som vi Finner, ellers fryser De ihjel, stakkels Franskmand!»

«Elsa,» sagde han, «jeg tilbeder dig og kysser dine flittige Hænder.»

«Hvad siger han?» spurgte denne.

«Han siger, at han tilbeder dig og vil kysse dig.»

«Sig ham, at jeg slet ikke bryder mig om nogen af Delene.»

Henimod Slutningen af September var Franskmanden oppe og kunde gaa smaat omkring.

«Nu skal vi snart flytte,» sagde Ella en Dag til ham, «og nu er De saa rask, at De kan kjøre med Ren til Koutokæino.»

«Men jeg vil ikke kjøre til Koutokæino.»

«Hvor vil De da hen?»

«Jeg vil ikke nogetsteds hen. Jeg vil følge med Eder.»

«Til Karasuando?»

«Det er mig det samme. Jeg reiser, hvorhen jeg vil, og bliver, hvor jeg vil, og nu vil jeg være Fjeldfin en Stund.»

«Og leve som vi?»

«Aldeles paa samme Maade som I.»

«Kjøre med Ren, slagte Ren, passe Kjødgryden, som en Fin gjør, hugge Ved, gaa paa Ski, og tale Finsk?»

«Med største Fornøielse, dersom De vil være min Lærerinde.»

^[95] «Det var da et forunderligt Indfald af en Franskmand.»

«Ja, det kan saa synes.»

«Men jeg tror nu, at De snart vil blive kjed af os og vort Liv, og derfor burde De kanske ligesaa godt reise straks.»

«Jasaa, saa De jager mig bort! Nuvel! Saa vil jeg fortælle Dem en Ting, min Naadige, som jeg da gjør.»

«Lad os høre, hvad det er!»

«Saa brækker jeg Benet igjen. Saa kan De have det saa godt.»

«Nei, for Guds Skyld intet Benbrud mere! Da faar De heller faa Lov til at følge med os en Stund endnu.»

«Maa jeg takke Dem og kysse Deres lille Haand?»

«Nei, aldeles ikke!»

«Men i Frankrige er det tilladt at bevise en Dame sin Beundring og Taknemmelighed paa den Maade.»

«Kan gjerne være. Men nu er De ikke Frankrig under Ludvig den XVI, men her i Finmarken blandt Finner, og her bruges ikke den Fremgangsmaade.»

«Hvad siger man da, naar man vil vise sig taknemmelig?»

^[96] «Man siger: *Gitos ædnag!* Mange Tak! Det er fuldkommen tilstrækkeligt.»

«Men naar jeg nu fik Lyst til at bede om en ganske liden Gunst, naar jeg nu f. Eks. vilde sige, naturligvis blot for Spøg: Giv mig et bittelidet Kys! Hvad heder saa det paa Finsk?»

«Det behøver De aldeles ikke at vide. De kan hjælpe Dem meget godt uden at bede derom.»

«Saa vil jeg spørge Elsa.»

«Hun forstaar ikke et Ord af, hvad De siger,» lo Ella.

«Men naar jeg først peger paa mine egne Læber og dernæst paa hendes eller blot paa hendes Kind eller Haand og ser paa hende med en bønlig Mine, saa vil hun forstaa, hvad jeg mener.»

«Ja, og saa vil hun le ad Dem og springe sin Vei. Det vil blive Svaret og Deres Belønning.»

Nogen Tid senere, da Vinteren var kommen for Alvor, flyttede de henimod Enontekis Kirkeplads, og første Søndag efter Ankomsten did gik saa mange, som kunde undværes fra Leiren, i Kirke.

Franskmanden fulgte ogsaa med, han var Protestant og havde ikke noget imod at overvære Gudstjenesten. Han var nu klædt i fuld Finnehyre, saa ingen i

ham kunde formode en Franskmand, naar man ikke hørte ham tale. Baade han og Ella tog sig godt ud i sine smukke Vinterdragter.

^[97] Ude paa Kirketunet, hvor der var en hel Samling af Finner, kom en af disse hen til Ella og spurgte hende, hvor hun var fra.

«Fra Alten i Norge,» svarede hun.

«Er det din Mand, han der?» spurgte han og pegte paa Franskmanden.

«Nei, det er en Fremmed, en Udlænding, som har fulgt med os hid.»

«Hvad spørger han om?» spurgte Franskmanden og saa med et listigt Smil paa Ella. «Jeg syntes, han spurgte, om jeg var Deres *«boadnja»*. Betyder ikke det *«Ægteemand»*?»

«Jo, og jeg har fortalt ham, at De er en Franskmand, som er ude paa Reiser.»

Det kunde ikke undgaa Ellas Opmærksomhed, at denne Fremmede Dag for Dag mere og mere umiskjendelig lagde for Dagen Følelser for hende, som hun i Begyndelsen ræddedes for, og hun flygtede altid, naar han begyndte at tale til hende i, en øm Tone.

Han selv forstod ogsaa, at han maatte være forsigtig for ikke at jage denne sky Fugl langt bort fra sig.

En Dag, da Elsa og Ella sad inde hos ham ved Ildstedet og han laa henstrakt paa et Renskind tæt ved dem, spørger han pludselig:

^[98] «Tror De, Ella, at jeg er et skikkeligt Menneske?»

«Jeg ved ikke, jeg har ialfald endnu ikke hørt noget galt om Dem.»

«Tror De, at jeg er en hæderlig og ærlig Mand?»

«De har ikke opført Dem uhæderligt imod os.»

«Tror De, at jeg er snil?»

«Ja.»

«Sanddru?»

«Aa ja.»

«Saa tror De vel ogsaa, at det er sandt, naar jeg forsikrer, at jeg, om det stod i min Magt, vilde gjøre alt, hvad jeg kunde, for at De skulde blive meget lykkelig?»

«Men hvortil alle disse Troesbekjendelser og denne Katekisering: Tror De? tror De? tror De?»

«Fordi jeg gjerne vilde, at De skulde have en god Mening om mig.»

«Det har jeg ogsaa.»

«Tak! Sig mig, skulde De ikke have Lyst til engang at gjøre en lang Reise?»

«Hvorhen?»

«Til Frankrige.»

«Jeg, en Finnepige!»

«De er ingen Finnepige. De er en dannet Dame i Ordets bedste Betydning. Vil De gjøre en Reise til mit Fædreland?»

[99] «Sammen med Dem?»

«Ja, netop med mig.»

«Nei, det vil jeg ikke.»

«Vel, som De vil, min Naadige, men saa reiser heller ikke jeg til Frankrige. Saa bliver jeg her.»

«Men dersom vi nu ikke vil have Dem længer her hos os?»

«Saa gjør jeg, som jeg før har sagt Dem. Jeg brækker Benet.»

«De er et halsstarrigt Menneske, det er sikkert.»

«De er en usedvanlig elskværdig Pige, Ella, ved De det?»

«De er en fransk Smigrer, ved De det? Skam Dem!»

«De har reddet mit Liv.»

«Aa nei, det har jeg nu just ikke gjort. De var nok bleven reddet uden min Hjælp.»

«De er snil.»

«Saa.»

«De har et godt Hjerte.»

«Jasaa.»

«De vil være tro som Guld.»

«Er De sikker paa det?»

«Den Mand, hvis Hustru De bliver, vil De gjøre lykkelig.»

«Det er ikke saa sikkert.»

[100] «Men De med Deres Opdragelse kan umulig gifte Dem med en simpel

Fjeldfin.»

«Hvorfor ikke?»

«Nei, det vilde blive et ulykkelig Ægteskab.»

«Men De sagde jo netop nu, at jeg vilde gjøre min Mand lykkelig.»

«Ja, De maaske ham, men han ikke Dem.»

Han var taus en Stund, men udbrød saa igjen pludselig:

«Ella?»

«Nu?»

«Vi kan lade os vie her i Enontekis Kirke og holde Bryllup, før vi reiser til Frankrige.»

Hun blev bange og reiste sig op. Hendes Hjerter slog voldsomt, og hendes Læber skjælv. Ogsaa han reiste sig op, og de stod lige over for hinanden alene i Teltet; thi Elsa var gaaet sin Vei.

«Ella,» udbrød han, «vi to kan blive saa lykkelige sammen! Jeg er vis paa, at jeg vil blive lykkeligere med Dem som min Hustru end med nogen anden Kvinde i mit eget Land.»

Hun rystede som et Blad i en pludselig paakommende Storm, og hendes Øine fyldtes med Taarer. Hun havde, siden hun forlod Garnes, havt en Følelse af at være alene og forladt, uagtet hun var iblandt Slægtninge. Hun følte sig svag lige over for denne Mand, som umiskjendelig talte oprigtigt ^[101] til hende. Hun løftede sin ene Haand op til sine lukkede Øine, medens hun strakte den anden ud imod ham for endnu ligesom at holde ham, hans Beilen og hans Kjærlighed borte fra sig. Men han greb denne Haand, holdt den fast og udbrød atter:

«Tro mig, Ella, vi to kan blive saa lykkelige sammen! De skal finde Trøst hos mig for gammel Sorg, om De har havt nogen. De er forældreløs og jeg ogsaa, men vi to skal være os selv nok, og som glade Fugle skal vi flyve sydover og feste Bolig, hvor vi vil.»

Der maa, som en Forfatter siger, være en besynderlig Tryllekraft ved Kjærlighedens ligefremme og ærlige Ord, naar de strømmer fra en Mands Læber, der elsker oprigtigt. Hans Stemme var saa blid og hans Blik saa ømt, at hun uvilkaarligt igjen vendte sig om imod ham og saa ham ind i hans ærlige Øine.

Han forlangte intet Svar, og hun gav ham heller intet; – men hun var hans fra dette Øieblik af, og han vidste det. Nogle Uger senere sagde Ella:

«Vi vil ikke reise straks efter Vielsen.»

«Nei, vi kan blive her og leve som Fjeldfinner i vort eget Telt, saalænge Du vil.»

«Vi vil købe nogle Ren, som skal have vort Mærke.»

^[102] «Saa mange Du vil. Jeg er rig nok til at købe baade Jons og Mellets Hjorde.»

«Og saa kan vi reise til Sommeren.»

«Naar Du selv vil.»

«Men jeg gruer for en saadan Reise til et fremmed Land og fremmede Folk.»

«Har Du ikke mig?»

«Jo, men tænk, om Du blev kjed af mig, stakkels Finnepige, og forlod mig!»

«Ella, Du maa aldrig tænke eller sige noget saadant. Du maa aldrig lade en Gnist af en saadan Tanke faa Indpas hos dig. Du kan trygt stole paa mig. Jeg skal gjerne aflægge, hvilken Ed Du vil. Forlader jeg nogensinde dig, efterat Du er bleven min Hustru, saa gid Satan med alle sine Engle maa komme og hente mig og stege mig paa en gloende Rist i inderste Helvede!»

«Hu! Du bruger saa forferdelige Udtryk, at man kan blive ganske bange.»

«Ja, tror Du da, hvad jeg siger?»

«Ja, ja, band ikke mere!»

«Nei, jeg skal ikke bande mere, men kommer Du med nogenslags Tvivl igjen, saa bander jeg endnu værre end før.»

«Men naar vi kommer sydpaa, og jeg har faaet Dameklæder paa mig, saa skal Du ikke fortælle nogen, at jeg er en Finnepige.»

^[103] «Mine Landsmænd er ikke bornerede. De vil beundre dig saa meget mere, naar de faar høre, at Du oprindelig er Finnepige.»

«Og kanske andre af dine Landsmænd ogsaa vil gjøre sig en Tur hid?»

«For at finde sig en smuk liden Hustru, mener Du? Aa nei, det kan de lade være. Der findes kun én Ella i hele Finmarken og Lapland.»

«Og naar vi saa kommer sydpaa til en større By her i Sverige, saa maa vi

sende mange Foræringar tilbage til Mellet og Jon og deres Hustruer og Elsa ikke at forglemme.»

«Hvad Du vil, og saa mange Du vil.»

«Mellet skal have en Rifle, og Jon skal have et Lommeur, og Mathis skal have et Kompas, og Konerne og Elsa skal have hver sin Guldring og allermindst to Søljer hver. Jeg skal paa Finsk skrive deres Navne paa de Ting, som enhver skal have. Jeg synes allerede, jeg ser, hvorledes Mellets Ansigt vil straale, naar han af Kassen tager op sin nye Rifle. Han maa naturligvis straks ud paa Marken og prøve den. Og hvor Hustruerne og Elsa vil juble, naar de faar se Guld- og Sølvstadsen. Var Du da tilstede, kanske Du fik kysse Elsa, som Du endelig vilde, da Du laa syg i Teltet.»

«Aa nei, Ella, nu har jeg det, som bedre er.»

^[104] De blev viede i Enontekis Kirke, og ud paa Vaaren reiste de sydover, efterat Ella havde sagt Farvel til Finmarken, Finner, Telte, Rensdyr, Slægt og Venner og til Slutning sendt et Suk langt, langt bort til et Sted, kjendt kun af hende selv.

«At staa i Fjæren»

^[105] Det er en bekjendt Sag, at al Handel paa Nordland og Finmarken i gamle Dage og i lang Tid var monopoliseret til Bergenserne. Herom kan man læse og faa fuld Besked baade hos ældre og nyere Forfattere. I Slutningen af det 17de Aarhundrede blev dette Monopoltyranni især haandhævet med den yderste Grad af Strenghed og Hensynsløshed. Efter en Forordning af 1ste Januar 1680 fik det Bergenske Kompagni, som havde forpagtet Handelen, endogsaa Ret til «selv at beskikke Øvrigheden sammesteds».

Men hvad der er mindre bekjendt eller maaske slet ikke bekjendt, er den Kjendsgjerning, at Embedsmændene i Finmarken paa hin Tid synes af egen Magtfuldkommenhed at have taget sig til at diktere ekstraordinære Straffe, hvortil de ingen Hjemmel eller Berettigelse kan have havt ifølge nogen kongelig Forordning. Jeg har ialfald forgjæves ^[106] søgt at opspore nogen saadan, der har kun net berettigede dem til at diktere disse Straffe. Men Forholdene var saa exceptionelle i Finmarken paa den Tid, at det ikke er usandsynligt, at de af egen

Magtfuldkommenhed har dømt og straffet, som de selv har fundet for godt. Maaske de dog kan have faaet Ideen om disse Straffe fra hollandske eller engelske Skippere, som muligens kan have anvendt dem ombord paa sine Skibe. Disse Straffe blev dikterede ikke blot for ulovlig Handel, men ogsaa for andre Forseelser, især for Usædelighed. Lignende Straffe har aldrig været anvendt andre Steder her i Landet, heller ikke i vore Nabolande.

Straffene bestod nemlig i enten at staa bunden, i Halsjernet og *overheldes med et vist Antal Bøtter Vand*, eller hvad der var den haardeste Straf, «*at staa eller sidde i Fjæren*».

At staa i Halsjernet eller Gabestokken, det vil sige at staa bunden med en Jernring om Halsen til en Stolpe enten paa en offentlig Plads, hvor Folk hyppigt ferdes, eller ved Kirkedøren, blev brugt som Straf ogsaa andre Steder i Landet. Men at man derhos ogsaa har slaaet flere Bøtter koldt Vand over Hovedet paa Forbryderen er eiendommeligt for Finmarken. Der er dog ingen Tvivl om, at saa har været gjort.

I Vardøhus Amts Thingprotokol staar nemlig ^[107]skrevet: ¹³ Den 8de August 1678 holdtes Thing i Hasvaag, hvor da «Povel Helliesen og Pigen Biritte Pedersdatter for usædeligt Samliv bleve dømt. Hun til at staa 3 Dage i Halsjernet, hver Dag 1 Time, og hver Gang med 3 Bøtter Vand at overslaaes, siden at rømme til Nordland, der at forblive i 3 Aar. Han dømtes til at bøde 10 Rigsdaler.»

Det er ikke sandsynligt, at Biritte havde Lov til at have en Regnhætte eller Regnkappe paa sig, da Vandet blev slaaet over hende. Rimeligvis blev det slaaet over hendes bare Hoved, saaledes at hun altsaa hver Dag i 1 Time har maattet staa der fuldstændig gjennemvaad og samtidig rimeligvis været udsat for Folks Spot og Spe.

Noget senere eller 7de September 1686 blev ligeledes paa Thinget i Hasvaag «en Kvinde dømt til at staa i Halsjern paa en Søndag, medens Folk gaa i og af Kirke, samt før og efter Prædiken, hver Gang slaaes 3 Bøtter Vand over hines Hoved.»

Dette var en endnu haardere Straf; thi det er ikke sandsynligt, at Kvindemennesket fik skifte Klæder eller tage noget Tørt paa sig mellem første og anden Gangs Overskylling; men hun har en Septemberdag, da det kan være fuld

Vinter i Finmarken ^[108] maattet staa der gennemvaad i flere Timer, eller saalænge Gudstjenesten varede.

Man faar haabe, at Præsten i et sligt Tilfælde var barmhjertig og gjorde baade Prædikenen og Gudtjenesten forøvrigt saa kort som mulig.

Ligeledes fortælles, at der 1696 den 18de Mai holdtes Ting i Vadsø, hvor da «Finnen Gunder Thudesen og Tøsen Ingri Iversdatter tilkjendes, da han ei noget er eiende uden den blotte Pæsk, han staa udi, for deres letfærdige og Guds Fortørnelser Bedrift, at overslaaes udi Fjæren hver med 6 Bøtter salt Sø af Havet, for at andre kan se sit Exempel derudi, andre til Afsky med Advarsel, at de det ei atter gjøre, saafremt de ei vil være mere Straf værdig.»

Længst tilbage i Tiden synes saaledes denne Koldvandsstraf eller Afkølningsmethode at have været anvendt for usædeligt Forhold, men den blev dog ogsaa anvendt for andre Forseelser. Saaledes blev paa Thinget i Vadsø den 24de Marts 1698:

«Samuel Nielsen dømt til at overslaaes med 9 Bøtter, fordi han i Drukkenskab havde opført sig uhøfligt i Amtmandens Hus.»

At staa i Halsjernet og blive overslaaet med et vist Antal Bøtter koldt Vand var dog langt fra ikke saa haard Straf, som at «staa i Fjæren».

At staa i Fjæren.

^[109] Denne Straf beskrives af Sporning i *Topografisk Journal* saaledes:

«Dend Person, som til saadan Straf er dømt skyldig, bliver, naar Søen er faldet, udledet i fjæren eller Stranden og der, ved et ancker fastpælet, indtil at Søen flyder Dem under armene eller hagen, ligesom Straffen er dicteret, da Skydsskafferen kommer ud med en Baad og haler dem derind.»

Altsaa kunde Straffen være noget forskjellig. Man kunde dømmes til at staa i

Fjæren i kortere eller længere Tid, eller indtil Søen gik saa eller saa høit op paa Kroppen, alt efter Forbrydelsens Beskaffenhed.

Undertiden har man ladet Naade gaa for Ret, idet Vedkommende har sluppet med en Mulkt. Saaledes blev paa Thinget i Vadsø den 17de Mai 1693 «en Mand dømt til at løse sig fra at *sidde i Fjæren* med en Tønde Mel til de Fattige.»

Dette, «at staa i Fjæren», siger Sporning, «var en temmelig haard Straf og umulig at udstaa en Vinterdag, med mindre de maatte sætte Livet til.» Man maa ubetinget give Sporning Ret heri. Tænke sig, at staa bunden i 5-6 Timer nede i Stranden, medens den kolde Sø stiger langsomt op over Ens Legeme lige til Hagen! Neppe vil noget menneskeligt Væsen kunne udholde dette uden at tage Skade paa Helse, Liv eller Lemmer.

[110] En Vinterdag vilde neppe nok en Bjørn eller hvilket som helst andet Landdyr kunne udholde denne Straf. Men selv en Midtsommerdag er Søen saa kold i Finmarken, at man sjelden eller aldrig falder paa at tage sig et Bad, end sige i timevis opholde sig i Søen.

Blæste der nu tillige nogen Vind, saa vilde naturligvis Bølgerne i tunge Dønninger komme drivende ind fra Havet og idelig slaa op over Synderen, længe førend Søen naaede ham «op under Hagen».

Men det var ikke nok hermed. For at være aldeles sikker paa, at Vedkommende skulde blive grundig gennemvaad og fuldstændig afkjølet, blev til syvende og sidst flere Bøtter Vand ogsaa slaaede ham eller hende over Hovedet.

Saaledes staar der i Vardøhus Justitsprotokol:

Den 7de Juni 1693 blev holdt Thing i Omgang, hvor da «et løst Fruentimmer blev dømt til at staa i Fjæren, indtil Søen flød hende *under Munden*, og derefter med 7 Bøtter Vand *overslaaes*.»

Undertiden har Straffen ogsaa været anvendt for ulovlig Handel. Herom var Bestemmelserne uhyre strenge. Det heder saaledes i en Forordning af 25de April 1702 § 18:

«Indbyggerne der udi Landet skulle være forpligtede, saalænge de hos Compagniets betjente deres handels district mod rede Betaling kunde [111] bekomme, hvis de fornøden have, ey med nogen anden, hvem det og være maa, enten paa Landet eller ude i søen, havner, fjorde eller nogetsteds, være

tilladt at handle, købe eller sælge, ey heller nogen fisk af deres baade til andre eller fremmede at sælge under Straf, efter foregaaende Dom, første Gang at staa i halsjernet, anden Gang til *Fjæren* og tredie Gang i Jern paa Bremerholm.»

Endelig blev denne barbariske Straf at staa i *Fjæren* afskaffet ved Forordning af 20de August 1778, hvori det heder:

«Landets Almue og Bønder, som sælge deres Fisk til Uberettigede, miste det, de handle med, og skal efter forudgaaende Undersøgelse og Kjendelse staa 1ste Gang 1-2 Timer i Halsjernet, 2den Gang og saa ofte de dermed fremdeles befindes, straffes med Slag af Tamp eller Tougværk af Skydsskafferer; hvorimod den Straf *at staa i Fjæren herefter aldeles ophæves.*»

Aslak Kvæn

^[112]Aslak var en Skræk for alle sine Naboer, Nordmænd og Finner, og man tillagde ham Skylden for meget, hvori han dog maaske undertiden var uskyldig.

Blev noget borte, saa var det Aslak, som havde stjaalet det. Blev der gjort Hærværk paa noget, eller tog noget Kvæg Skade, saa var det Aslak, som havde været paa Færde. Da saaledes et usedvanlig stort og smukt Rognetræ i Linds Have døde ud og man ved at hugge det ned fandt, at der var boret et Hul ind i Stammen tæt nede ved Roden, saa var det Aslak. En Dag kom Linds Bjeldeko meget tidligere hjem end de andre Creature og stod og rautede henne ved Fjøset. Budeien gik forundret hen og førte den ind paa sin Plads for at malke den; men da hun tog i Yveret, fik hun Blod paa Fingrene og ser nu til sin Forferdelse, at to af Spenerne var afskaarne. Der havde Aslak atter været ude. Koen maatte slagtes.

^[113]Havde Aslak levet i Slutningen af 17de Aarh., var han rimeligvis bleven dømt til *Fjæren*.

Oppe i Dalen, hvorigjennem Elven løber nedtil Garnes, er der paa den ene Side i en brat Fjeldvæg en Afsats ligesom en Hylde, hvor der vokser frodigt Græs og staar nogle Birketræer. Denne Afsats tager sig aldeles yndig ud fra den modsatte Side af Dalen; men det er ikke muligt at komme nogetsteds fra ned paa den, da Fjeldet ovenfor overalt hænger udover, saa at selv om man ovenfra lod sig fire ned i Toug, vilde man ikke naa Afsatsen; men komme forbi den og lige

ned i en skummende Fos. Heller ikke nedenfra er det muligt at klatre derop. Ved et besynderligt Tilfælde havde Aslak en Dag opdaget en Nedgang til Afsatsen, men han vogtede sig vel for at fortælle dette til nogen. Det kunde kanske være godt at have et hemmeligt Skjulested, tænkte han, om noget skulde komme paa.

Han havde en Dag siddet midt oppe i en Ur, som gik nedover i en Kløft i Fjeldet ovenfor Afsatsen, da hans Tollekniv falder ham af Haanden og ruller ind under en flad mosbegroet Helle. Han løfter Hellen op paa Kant og ser nu, at der er et stort Hul under denne. Ned i dette var Kniven forsvunden, og for at finde den igjen tændte han Ild paa nogle Træpinder og lod sig glide nedover. Jo længer han kom ned, des større blev Aabningen, ^[114]saa han til Slutning kunde gaa næsten opret, og pludselig kom han til sin store Forundring frem i Dagslyset og lige ud paa Midten af Terrassen. Han saa sig forundret om. Under en overhængende Fjeldvæg var der en smuk, flad Slette og god Plads til at bygge flere Huse, om man vilde. Der voksede smukt Græs og Blomster paa Sletten og stod enkelte Træer og Buske saa pent som i en Have. Saa opdagede han, at der etsteds stod bygget op ligesom et Alter med en Stenfigur paa Toppen. Det var tydeligt nok et gammelt Afgudsalter med selve Afguden øverst oppe. Stedet maatte altsaa i gamle Dage have været kjendt af en eller anden Fin, som her havde havt sin private Guddom. Ved at undersøge Stenalteret nøiere ser han, at det er hult, og ved at rulle nogle Stene bort opdager han, at der inde i Hulningen ligger en halvraadden Skindpose. Han drog den frem; men i det samme gik der Hul paa den, og han saa nu, at den var fuld af Sølvpenge. Den samme Fin havde altsaa her ogsaa havt sit Skatkammer, men han maatte være død uden at have kunnet eller villet underrette Slægt eller Venner herom. Der fortælles, at dette ikke saa sjelden skal have hændt i forrige Tider, og derfor ligger der rimeligvis endnu en og anden Skat skjult hist og her omkring i Fjeldene.

^[115]Aslak krøb atter op igjennem Hullet og lagde meget nøiagtig den mosbegroede Helle over Aabningen, saaledes at intet Menneskeøie kunde opdage denne uden ved det vidunderligste Tilfælde.

Paa Hjemveien om Aftenen kom han forbi en gammel Kone, som sad ved Veikanten ved Siden af en Vedbør. Den gamle var gaaet træt. Uden at sige noget tog Aslak Vedbøren paa sin Ryg og gik afsted med den. Da han kastede den fra sig ved Konens Dør, gav han hende ogsaa en Sølvdaler, saa hun glædelig

overrasket udbrød:

«Tak, Tak, Aslak. Gud velsigne dig!»

Da han kom hjem igjen til sin gamle Moder, øste han op paa Bordet en hel Del Sølvpenge.

«I Guds Navn, hvor har Du faaet alle disse Penge fra?» udbrød hun forbauset.

«Jeg har fundet en Finneskat oppe i Fjeldet,» svarede han, og mere fik hun ikke vide.

Senere bragte han en Del Mad og nogle Klæder derop, saa han godt kunde opholde sig der i flere Dage, om han vilde.

Ud paa Høsten i Slutningen af August blev Lørdags-Simen aldeles borte. Ingen havde nogen Anelse om, hvor der var blevet af ham, om han var reist sin Vei, om han havde ædt sig ihjel eller paa en eller anden Maade var omkommen. Men Aslak vidste det godt. Han og Finnen var nemlig blevne ^[116]enige om at drage op til Ravdosjøen paa Høstfiske med Rev, Garn og Lyster. De holdt til i en Fiskebod, som stod paa en Ø ude i Sjøen. Af en eller anden Grund maa Aslak have lagt Simen for Had. Da de nemlig var ferdige med Fiskeriet og havde bragt Fiskekaggerne, Garn og Rev ned i Baaden og stod ferdige til at ro over til Fastlandet igjen, siger Aslak, som allerede var kommen ud i Baaden og havde sat sig til Aarerne, medens Simen endnu stod paa Stranden, ferdig til at skyve Baaden ud:

«Aa nei Du, nu har jeg glemt Kniven min igjen oppe i Hytten! Den ligger i Peisen. Aa, spring op og hent den til mig, saa skal Du have Tak.»

Simen, som aldeles ikke anede Uraad, var godmodig nok til at springe afsted for at hente Kniven.

Men hvad skulde han se, da han kom ned igjen efter forgjæves at have søgt at finde den? Jo, Aslak et godt Stykke ude paa Indsjøen, ganske roligt roende sin Vei. Simen raabte naturligvis efter ham; men den, som ikke brød sig derom, det var Aslak. Han løftede blot lidt paa Huen til Afsked og roede saa videre afsted, og der stod Simen alene igjen paa Øen. Der var langt tillands paa alle Kanter, og han kunde desuden ikke svømme, som meget sjelden nogen Fin kan. Han maatte følgelig blive, hvor han var, og se til at bjerge Livet saa godt, han kunde, indtil der lagde sig Is paa Vandet. At ^[117]sulte ihjel frygtede han dog ikke for. Han havde nogle Fiskekroge og et Fiskesnøre inde i Pæskbarmen, saa han altid kunde fange

en Del Fisk, og i Hytten var der Gryde. Ildtøi, Flint, Knysk og Svovl bar han, som alle Finner, altid paa sig. Det var altsaa ikke værre end et Slags ensomt Fængsel paa en 3 Ugers Tid, som Aslak havde dømt ham til.

Hans Ensomhed gjorde ham opfindsom. Han fandt paa en meget listig Indretning til at fange Vildænder med. Han slog nogle Pæle ned i Strandkanten, saaledes at de stod et Par Tommer under Vandskorpen. Til disse festede han en Snor, og i Snoren, omtrent en Alen fra Stolpen, en Næve stor Sten, som han lagde paa Toppen af Stolpen. Fra Stenen gik der igjen en Snor omtrent en Alen lang, og i Enden af denne var der festet en Fiskekrog. Paa denne satte han et Stykke Fiskelever, som flyder paa Vandet og er en Lækkerbidsken for Ænderne. Stolpen og Stenen kunde ikke sees, men alene Leverstykket. Naar nu Ænderne kom svømmende langs Stranden og fik Øie paa Leverstykket, saa skyndte den første den bedste sig med at sluge det. Men idet den saa svømmede videre, rev den Stenen ned fra Stolpen, og denne trak nu Andens Hoved uimodstaaelig under Vandet, idet den hagede Fiskekrogen fast i dens Hals. Tyngden af Stenen gjorde, at det var umuligt for Anden at faa Hovedet op over Vandet for at puste, og den maatte drukne. Det var en styg, men ret praktisk Maade at fange Ænder paa.

Ud paa Høsten i Slutningen af September lagde Isen sig paa Vandet, og Simen slap omsider fra sit Fængsel; men da han kom ned til Bygden og fortalte sin Historie, var Aslak forsvunden. Han var bleven nødt til at flygte paa Grund af en langt forferdeligere Forbrydelse.

Aslak var Enkemand, men havde en 2aars-gammel Gut, som hans gamle Moder passede for ham.

En Dag medens hen sad med noget Haandarbeide inde i Stuen, piltede Gutten i bare Skjorten omkring og skulde, som Børn pleier, kravle op allesteds og have fat i og haandtere med alt, som han kunde naa hentil. Pludselig blev der et svært Rabalder, da Gutten havde klavret op paa en Bænk og faaet fat i nogle Glassager. Baade Gutten og Glassene ramlede i Gulvet. I ubændig Hidsighed fór Aslak op fra sit Arbeide, greb Gutten i Skjorteryggen og lagde ham paa en Bænk. Med en tjæret tyk Tougunde, som laa i Nærheden, en saadan, som bruges som Hank i en Bøtte, og som har en Knude i hver Ende, slog han Barnet paa den bare Krop flere Gange voldsomt over Veikryggen. Gutten skreg og bad for sig; men det hjalp ikke.

Endnu ^[119] gav han ham et sidste Rap over det ene Laar, saa et Stykke af Huden flængedes af og Blodet piblede ned paa Gulvet. ¹¹⁴ Derpaa kastede han ham hen paa Sengen.

Gutten laa der, og der hørtes ikke det mindste Kny fra ham.

Hans Bedstemoder kom straks efter ind og udstødte et Skrig, da hun fandt Gutten liggende besvimet og blodig paa Sengen.

«I Guds hellige Navn, har Du slaaet dit eget Barn ihjel?» udbrød hun.

«Han faldt ned fra Bænken og slog sig fordærvet,» sagde Aslak.

Hun svarede ham ikke, men tilkastede ham kun et Blik og tog Gutten bort fra Sengen.

Nogle Dage senere var han død, og da han skulde begraves, var ogsaa et andet gammelt Fruentimmer med for at lægge ham i Kisten. Ogsaa hun saa nu de sortblaa Striber tvers over Barnets Ryg og fortalte til andre, at hun troede, at Aslak selv havde slaaet sit eget Barn ihjel.

Dette Rygte kom da ogsaa til Præsten og Fogden, og det blev besluttet, at Aslak skulde arresteres og Forhør optages. Men da Lensmanden med to Mand til kom for at arrestere ham, var han rømt sin Vei, ingen vidste hvorhen, ikke engang hans egen Moder. ^[120] Selv til hende havde han ikke fortalt noget om det hemmelige Skjulested, som han havde opdaget.

En Høstnat, da det var rigtig kulmørkt, vovede Aslak sig ned til sin gamle Moder og fortalte hende nu om sit Skjulested. Men dette vilde snart ikke længer være sikkert, naar der kom Sne. En eller anden listig Fin kunde kanske falde paa at gaa paa Spor efter ham og finde frem til Hellen, som dækkede for Nedgangen.

En Aften sent listede han sig derfor atter ned til sin Moder og fortalte hende, at han nu maatte rømme over til Finland. Han gav hende Penge og trøstede hende med, at han havde mange flere, saa han kunde købe sig en Boplads i Finland, om han vilde, og siden hente hende til sig.

Ved Midnatstid gik han afsted igjen med en tung Bør paa Ryggen. Ingen havde seet ham, og han troede sig sikker, da han var kommen et Stykke paa Vei bort fra det beboede Strøg. Det havde regnet lidt om Dagen, men frøs nu paa, saa det blev forfærdelig glat og vanskeligt at gaa i Mørket. Han besluttede derfor at gaa til sit Skjulested og der oppebie Dagens Frembrud.

Nedgangen did gik langs en brat Birkeli. Han gik uhyre forsigtig fremover paa den glatte Skraaning; men alligevel var han saa uheldig at glide og ramle nedover. Til Slutning blev han hængende ^[121] efter den ene Fod imellem to Grene i en Birkestamme. Ved det voldsomme Ryk og Tyngden af hans Legeme knækkede Lægbenet, saaledes at han hang efter Fodbladet med Hovedet ned og Ryggen ind imod Birkestammen. Hans Stilling var aldeles forferdelig. Han kunde ikke komme løs, og der var ingen Udsigt til, at noget Menneske vilde komme den Vei eller finde ham og redde ham.

Naar han blot havde orket at trække sig saa langt op, at han med Hænderne havde faaet Tag i en af Birkens Grene, vilde han forsaavidt være reddet, at han kunde komme løs, men det var ham ikke muligt, da den Fod, hvori han hang, var aldeles kraftløs, og for den anden var det ham ikke muligt at finde noget Støttepunkt.

Blodet steg ham efterhaanden saaledes til Hovedet, at han blev aldeles blaasort i Ansigtet og hans Øine ganske rødsprængte. Han var en usedvanlig haardfør og sterk Mand; men Stillingen, hvori han hang, var saa udmattende og Smerterne saa ulidelige, at Kræfterne til Slutning svigtede ham, og ud paa Morgenen besvimed han og hang der mere død end levende. Rimeligvis vilde ogsaa Døden have indfundet sig under denne hans følelsløse Tilstand; men han blev endnu engang vækket til smertefuld Bevidsthed.

To Ravne havde opdaget ham og en Stund ^[122] kredset over ham som over et andet Aadsel. Til Slutning slog de sig ned paa ham og forsøgte paa disse Rovfugles sedvanlige Vis først at hakke ham i Øinene for at blinde ham.

Dette bragte ham til en Slags Bevidsthed, og han slog i Vildelse om sig med Armene, saa de fløi bort fra ham. Men da han atter sank hen i Bvidstløshed, kom de tilbage igjen og vilde rimeligvis have opnaaet sin Hensigt, dersom de ikke var blevne forstyrrede.

Simen Fin havde tidlig paa Morgenen taget sig en Tur opover langs Elven for at fiske Kjø eller Smaaørret, som han vilde forære Linds Hustru. Da han var kommen et godt Stykke opover, fik han se, at flere Ravne og Kraaker fløi skrigende omkring oppe i Luften og af og til slog ned paa noget. Han opgav Fiskingen og gik hurtig op over Birkelien for at se, hvad det kunde være. Til sin Forferdelse faar han nu se et Menneske hængende i en Birk med Hovedet ned. Da

han kom nærmere, gjenkjendt han Aslak Kvæn. Med sin store Finnekniv huggede han straks af den ene af Grenene, saa Aslak dumpede ned paa Marken. Der var endnu saa meget Liv i ham, at han gjenkjendte Simen.

«Simen, Simen, jeg dør, jeg dør!» stønnede han.

^[123] «Bed til Gud, før Du dør, anraab ham om Barmhjertighed,» sagde Simen.

«Jeg kan ikke bede,» klagede Aslak.

«Sig blot, som jeg nu siger,» sagde Simen.

«Herre Gud, himmelske Fader – forbarm dig over mig – og tilgiv mig mine Synder – for Jesu Kristi Blods Skyld! Amen.»

Aslak foldede Hænderne og gjentog Ordene, hvorpaa gamle Simen faldt paa Knæ og læste Fadervor.

«Nu maa jeg skynde mig ned til Garnes for at faa Folk op, som kan bære dig ned,» sagde han og tog Spranget nedover. Da han nogle Timer senere kom op igjen med Lind og 4 Mand, laa Aslak der fremdeles paa Ryggen med Hænderne foldede paa Brystet.

Men der var ikke længer Liv i ham. Aslak Kvæn havde udaandet for aldrig mere at begaa nogen Forbrydelse.

Liget blev bragt ned til Bygden og begravet, og Bylten, hvori Pengene fandtes, blev leveret til hans gamle Moder.

Men Nedgangen til Afsatsen i Fjeldet har endnu ingen kunnet finde. Aslak havde vistnok fortalt sin Moder, at en saadan fandtes, men ikke, hvorledes man skulde finde den.

I Snestorm

^[124] Tre Aar senere kom Anton og Anders tilbage fra Kjøbenhavn som theologiske Kandidater med det samme Skib, som engang før havde bragt dem tilbage som Studenter. Men denne Gang kom der ingen Ella springende ned til Stranden for at tage imod dem.

Da de heller ikke saa noget til hende oppe Huset, spurgte Anton forundret sin Moder:

«Men hvor er Ella? Er hun ikke hjemme?»

Hans Moder havde ikke i sine Breve fortalt noget om hendes Flugt. Hun tænkte som saa, at det kanske ikke var værdt at fortælle noget herom. Det kunde kanske forstyrre ham eller maaske begge to i deres Studeringer. Hun havde en Anelse om, at ikke blot Anton, men ogsaa Anders holdt mere af Ella, end de lod sig mærke med. De kunde tidsnok faa dette at vide, naar de kom tilbage igjen, tænkte hun.

^[125]Om Aftenen da Anton og hans Moder sad alene sammen, gjentog han Spørgsmaalet.

«Sig mig, hvor er Ella? Er hun bortreist?»

«Ja, Ella er ikke længer her hos os, hun er reist fra os.»

«Men hun kommer vel snart tilbage igjen?»

«Det tror jeg ikke. Hun er reist til sine Slægtninge. Nogle Dage efter, at Du og Anders var reist, forsvandt hun uden at sige Farvel, og siden har vi hverken seet eller hørt noget til hende.»

«Men i Guds Navn, hvorfor, hvad var Grunden?»

«Ja, det har jeg nok en Anelse om, men kanske Du selv kan svare bedre end jeg herpaa, naar Du tænker efter. Her er nogle Ord fra hende til mig i et Brev, som laa igjen paa hendes Værelse,» og hun viste ham Brevet.

Han blegnede, da han læste det

«Skjønner Du nu, hvorfor hun rømte fra os?»

«Nei, der maa være indtruffet noget, som jeg ikke kjender til.»

«Jeg ved ikke, hvad det skulde være. Jeg tror, at Ella holdt meget af dig; men hun maa have troet, at Du slet ikke brød dig om en fattig Finnepige som hende. Du var heller ikke altid snil mod hende, som Du bestandig kaldte «Lita.»»

«Jeg var aldrig uvenlig mod hende med Vilje. Jeg holdt af Ella.»

^[126]«Jeg holdt ogsaa af hende. Hun var en sjelden hjertevarm Pige og dertil meget vakker.»

«Ja.»

«I mit stille Sind havde jeg, naar jeg saa Eder sammen, tænkt mig, at hun engang skulde være bleven en liden smuk Hustru for dig. Jeg er vis paa, at Anders vilde have friet til hende, dersom han paa mindste Maade var bleven

opmuntret.»

«Hvorfor kunde hun ikke have ventet, til jeg kom tilbage, saa jeg havde faaet tale alvorligt med hende?»

«Jeg holdt af Ella,» fortsatte hans Moder, «som om hun havde været mit eget Barn. Hun var en sjelden Pige, og hun vilde være bleven dig en tro og elskværdig Hustru og mig en snil Datter.»

«Det tror jeg ogsaa. Jeg satte megen Pris paa Ella, ja naar jeg skal være oprigtig og ærlig, saa holdt jeg mere af hende, end Du vidste, hun vidste og jeg selv vidste. Nu først føler jeg det, da hun kanske er tabt for mig.»

«Hvorfor sagde Du aldrig noget saadant til hende eller lod hende ane noget saadant?»

«Fordi jeg var en Dumrian, en Klodrian, en Stymper af en Gut, som næsten skammede mig for mine Følelser og aldrig havde Fremferd eller Mod til at tilstaa dem for hende, men tvertimod lod, som om jeg slet ikke var indtagen i hende. Det var en ^[127]dum, gutteagtig Klodsethed, som beherskede mig, og som gjorde, at jeg ofte talte modsat af, hvad jeg følte i mit Hjerte.»

«Stakkels Ella, hun maa have troet, at Du aldeles ikke havde det mindste tilovers for hende, at hun intet var for dig, men at Du alene sværmede for Julie, Præstens Datter inde i Alten, og at hun følgelig intet andet havde at gjøre end at glemme dig, forlade os og vende tilbage til sine Slægtninge.»

«Jeg sværme for Julie!» udbrød Anton. «Nei, jeg bryder mig aldeles ikke om Julie. Jeg har næsten ikke en eneste Gang tænkt paa hende i disse 3 Aar, medens der neppe gik nogen Dag, uden at jeg tænkte paa Ella, og hvor snil og elskværdig jeg vilde være imod hende, naar jeg fik se hende igjen som voksen Pige og selv ikke længer var nogen Dumrian af en Gut.»

«Jeg tror, at Ella allerede fra ganske liden af holdt meget af dig, mere end af nogen anden, ja alene af dig.»

«Ja, jeg skjønner det nu, jeg skjønner, at jeg selv er Skyld i det altsammen. Jeg havde ikke Mod til at sige hende Sandheden lige ud, som jeg burde have gjort, elendige Stymper som jeg var.»

«Du kunde have betroet dig lidt til mig. Du kunde gjerne have tilstaaet for din Moder disse Følelser, saa havde jeg vel ogsaa trøstet Ella lidt ^[128]saa hun ikke

havde rømt, men oppebiet din Tilbagekomst.»

«Ja, det kunde jeg ogsaa; men det gjorde jeg heller ikke. Jeg gjorde i det hele taget alt andet, end hvad jeg skulde have gjort.»

«Gud maa vide, hvor hun nu ferdes. Mellet og Jon har de to sidste Aar ikke været her ved Ravdosjøen om Sommeren som før. Kanske hun har giftet sig med en Fjeldfin og er flyttet andetsteds hen.»

«Sig ikke det, Moder. Gud forbyde, at det skulde være Tilfældet. Jeg vil opsøge hende, finde hende, gaa til Bekjendelse saa bønfuldende, at findes der endnu noget i hendes Hjerte for mig, saa skal hun blive min.»

«Vil Du reise afsted i Vinter?»

«Ja, jeg vil reise snarest muligt. Jeg kan ikke vente, jeg kan ikke gaa her i Uvished, jeg maa finde hende, se hende igjen og faa min Dom.»

«Men Du ved ikke, hvor hun og hendes Slægt nu opholder sig.»

«De har altid opholdt sig mellem Koutokæino og Enontekis, og der nogetsteds opholder de sig vel ogsaa iaar. Jeg skal nok faa Spurlag paa dem, naar jeg træffer en eller anden Fjeldfinnefamilie. Anders og jeg skal ruste os til Reisen imorgen den Dag. Han er vel ogsaa ivrig efter at gjense sine Forældre.»

[129] «Jeg tænker, at heller ikke han har noget imod at gjense Ella.»

«Nei, og saa kan hun jo paa Stedet vælge imellem sine to gamle Barndomsbekjendte og Friere.»

Nogle Dage senere stod der 6 Ren spændte for hver sin Slæde ude paa Gaardspladsen udenfor Linds Hus. Det var Anton og Anders, som skulde paa Fjeldreise sammen med en ældre Fjeldfin, der var leiet til at være med som Vappus eller Kjendtmænd. De havde med sig i de Kjærissere eller Godsslæder, som 3 af Rensdyrene trak, et lidet Reisetelt, Renkjød, Gryde m. m.; thi de vilde paa lange Strækninger ikke træffe Folk eller komme i Hus, men blive nødt til at kampere ude baade Nat og Dag.

Første Dag kom de til Vina, et Steel, som ligger et Par Mile oppe ved Altenelven, og her boede Folk, saa de kunde sove under Tag.

Næste Dag skulde de prøve paa at naa frem til et Sted, som heder Mazi, hvor der paa den Tid stod et lidet Kapel, og hvor der ligeledes boede Folk. Men mellem Vina og Mazi har man Fjeldstrækningen Bæskadas at passere, og denne 4-5 Mile

lange Fjeldstrækning er bekjendt for at kunne være yderst besværlig at komme over, naar Veiret er haardt. Der findes paa hele Strækningen ikke ^[130] Skov, ikke Ly, end mindre Hus, men bare det nøgne, bølgeformige Høifjeld.

Det havde sneet den Dag, de kom til Vina, og det sneede fremdeles hele Natten, saaledes at der laa over en Alen dyb Sne om Morgenen, da de skulde drage i Vei over Fjeldørkenen. Den gamle Fjeldfin raadede til at vente til næste Dag og se Veiret an.

«Der vil komme Storm ud paa Dagen,» spaaede han efter Mærker, som han kjendte.

«Er Du bange?» spurgte Anton ligesom lidt haanligt.

«Nei, men har Du været ude i Kulde og Snestorm før?» spurgte han.

«Aa ja lidt.»

«Du har vist aldrig oplevet en rigtig Snestorm Dag og Nat, Dag og Nat paa nøgne Høifjeldet?»

«Nei, det har jeg ikke.»

«Da ved Du heller ikke, hvad det er.»

«Men saa kan jeg jo faa det at vide.»

«Det er ikke af den Slags Bekjendtskaber, som man pleier at tragte efter. Du kan vel se, at der er Fart i Skyerne, og ud paa Dagen faar vi Storm, dersom ikke alle Mærker slaar Feil.»

«Men vi er jo paa faste Landet, ikke paa Sjøen, saa det kan vel ikke være saa farligt?»

^[131] «Snerok paa Fjeldet er værre end Sjørøke paa Havet,» mente den Gamle.

Men Anton vilde ikke vente. Han havde ingen Ro paa sig, han maatte afsted.

«Ja i Guds Navn da,» sagde Gamlingen, «som Du vil. Ungdom og Uforstand og Overmod vil ikke høre paa Alderdom og forstandige Raad. Men gid Du ikke maa komme til at angre det altfor bittert!»

De spændte Renene for Slæderne, satte sig i Pulkene og drog afsted; men det gik smaat, da Sneen var dyb, saa det var tungt for Renene at trække, især for den, der gik i Spidsen og brød Vei. De maatte derfor skifte med at kjøre foran. Undertiden maatte Finnen endog tage Ski paa og gaa foran og lede Renen efter sig med tom Slæde. Nogen Fare var der dog ikke.

«Naa, ser Du nu,» sagde Anton ved Middagstid til Finnen, «der kommer jo ingen Storm.»

«Tal ikke om Storm,» sagde denne, «man den ikke frem! Den kommer tidsnok. Om en halv Time kan Du ikke se en Alen fra dig. Ser Du derborte paa Høideryggen?»

Ganske rigtigt. Løssneen begyndte at hvirvle op i Luften og fyge afsted fra en af Høideryggerne, saa fra en anden, saa fra en tredje, og snart stod hele Fjeldet i et eneste Rok for en kold, rivende ^[132]Nordenvind, som de dog heldigvis endnu havde paa Siden, ikke lige imod sig.

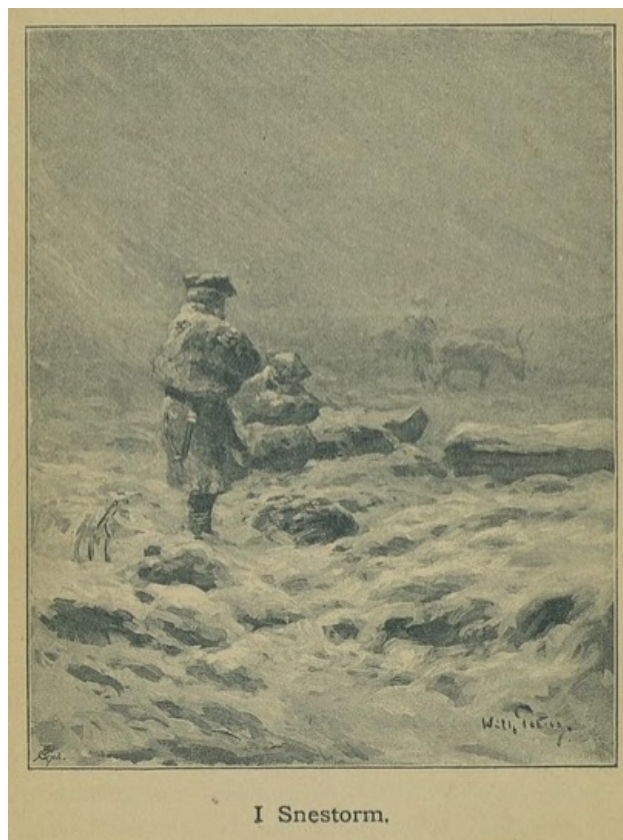
Al den Masse, mere end en Alen dyb Løssne, som Kulden havde frossen fin som Mel, kom nu i Fart og fyldte Luften høit og lavt, saa det blev mørkt som Natten. De kunde intet se rundt omkring sig, kun høre Stormen tude og en rasende, hvislende Lyd af de flygende Snemasser, lig det tørre Støv paa en Landevei eller Gade. Selv Renen foran Slæden kunde kun utydelig skimtes.

«Vi faar nok Styggeveir alligevel,» raabte Anton. De maatte raabe til hinanden for at blive hørte.

«Vent til i Nat!» skreg Finnen tilbage, «saa skal Du faa føle noget andet.»

«Kan vi ikke vende?» spurgte Anders.

«Nei, da faar vi Raket lige i Synet og vil fryse Ansigterne af os. Desuden faar vi ikke Renen til at gaa frem lige imod Veiret. Nu faar vi tage det, som det er, og gaa halvt unda Stormen.»

De vedblev at drage sig smaat frem udover Aftenen, skjønt det var kulmørkt. De havde før kjørt hver for sig; men nu bandt Finnen alle Renene efter hverandre, for at de ikke skulde komme fra hinanden og forsvinde i Snerøket. Selv gik han naturligvis i Spidsen; thi alene han havde Begreb om Retningen, som de skulde holde. Han holdt sig paa Skraa af Stormen, og naar han en og anden Gang fik se lidt af Marken, som var blæst bar, tog han Mosen op i Haanden og saa paa den. Der skulde for ham ikke mere til for at vide, hvor de var. Saa kom de ud paa Isen af en mindre Indsjø.

«Dette maa være Holggajavrre,» sagde Finnen «og vi er paa ret Vei til Mazi.»

Men baade Anton og Anders begyndte ud paa Natten at blive aldeles udmasede og forsultne. Rensdyrene vilde heller ikke gaa frem længer. De standsede ret som det var, vendte Ryggen mod Veiret og ludede Hovederne ned mod Marken. Enkelte vilde lægge sig.

«Renen orker ikke mere!» skreg Finnen, «vi bliver nødte til at raste her.»

Han spændte Dyrene fra Slæderne og bandt dem til hinanden i Kjøretømmerne. De dels stod, dels lagde sig den ene bag den anden. En og anden løftede undertiden Hovedet op imod Snestormen for at veire et eller andet. Naar de var nærved aldeles at tilfyges, reiste de sig op, rystede Sneen af sig og lagde sig ned igjen.

Saa forsøgte Anton og Anders at faa op det lille Reisetelt, som de havde med sig i en af Kjærisserne. Men det var umuligt. Stormen tog og slængte det hen over Marken, saa de maatte pakke det ned igjen for ikke at miste det. Saa forsøgte Finnen at gjøre op Ild med nogle Fedvedstikker, ^[134] som han havde med, og noget tør Vidjekvist, for at de kunde faa tine op noget Renkjød saavidt, at de kunde putte det i Munden; thi i omtrent 30° Kulde er Kjødets saa stenhaardt og koldt, at Læberne ved at komme det nær fryser fast til samme som til iskoldt Jern. Man maa enten holde smaa Stykker inde i Munden og aande paa dem –, men det er i sligt Veir igjen umuligt paa Grund af det flygende Snestøv, – eller man maa varme et Stykke lidt ved at putte det ind paa Barmen under den ydre Pæsk.

Men det var aldeles ugjærligt at faa gjort op Ild. Snefoket kvalte ethvert Forsøg og begrov i faa Minutter baade Træpindene og Kvistene. Stormen tudede, og Sneen fæg endnu værre end før. Og ikke nok med det Snestøv, som Stormen rev op fra Marken. Undertiden kom der piskende ned fra Himmelen Byger af fine Isnaale, der stak som Ild paa den bare Del af Ansigtet og borede sig ind i Øine, Næse og Mund, saa man maatte holde Handskerne for Ansigtet for ikke at kvæles. Anton havde Skjæg paa Overlæben; men dette blev til en Isklump, som han ikke kunde faa tint op.

«Skjær Skjægget af dig!» skreg Finnen til ham, «ellers mister Du Overlæben. Skjæg duer ikke i Snestorm paa Fjeldet; derfor har Fjeldfinnerne aldrig Skjæg.»

^[135] I hvilkensomhelst anden Dragt end Finnedragt vilde ethvert Menneske omkomme i sligt Veir. Det fine Snestøv presses af Stormen ind igjennem den mindste Aabning eller Gløt eller Knaphul i enhver anden Slags Dragt, og man vilde i en saadan, selv i en Ulveskindspels, føle sig næsten, som om man var nøgen.

Men naar man først har faaet en «Dork» eller Skjorte af uklippede Faareskind paa sig inderst inde, dernæst to Renskindspelse, den ene med Haarene ind, den anden med Haarene ud, og derpaa en Krave af Bjørneskind, der ligger over Skuldre, Bryst og Ryg og stikker saa høit op, at man af og til kan begrave Mund og Næse i Haarene, samt endelig en Hue med en stor Pul fyldt af Ederdun, der kan trækkes nedover Øren og Pande lige til Øienbrynene, saa klarer man sig nogenlunde. Denne Dragt er lufttæt lige fra Næsen ned til Tærne og ud til Fingerspidserne, saa Sneen ikke nogetsteds kan trænge ind. Kun Øinene, lidt

af Kindbenene og Næsen er bare, og man maa stadig passe paa hinanden, da den ene eller anden ret som det er kan have frosset noget af Ansigtet hvidt, saa man snarest mulig maa tine det op igjen med Sne. Paa Kinderne eller hvilkensomhelst bar Del af Ansigtet lægger der sig stadig Isskorpe, som af og til maa knuses og gnides af med Handskerne.

^[136] Kjøbenhavn-Kandidaterne Anton og Anders blev til Slutning saa trøtte, at de havde den største Lyst til at kaste sig overende, sovne ind og lade sig fyge ned af Snestormen. Men Finnen advarede dem. Man kan godt lade sig sne ned, naar Sneen falder jevn og løs, og mangen Fin har sovet under et tykt Lag af Sne over Pulken, som han har hvælvet over sig. Sneen er i stille Veir saa løs, at man godt kan puste under den. Men anderledes i en hylende Storm. Fokket dækker da enhver Gjenstand med et saa haardt, tæt og fast Snelag, at det bærer baade Mand og Ren og umuliggjør Aandedrættet.

«Jeg maa sove,» udbrød endelig Anton, «jeg holder det ikke længer ud;» og han kastede sig ned paa Sneen.

«Nei, nei!» skreg Finnen, «Du maa ikke lægge dig til at sove saaledes. Dersom vi alle tre lægger os til at sove, vil vi aldrig vaagne mere, men imorgen være kvalte og stivfrosne.»

Medens de havde siddet der en ½ Times Tid, var allerede Slæderne fuldstændig dækkede af Snefokket, saa de saa ud som Snehouge.

«Ser Du Slæderne,» sagde Finnen, «slig vilde Du ogsaa se ud, naar Du havde sovet en Times Tid, og aldrig mere vilde Du vaagne. Var Du nu alene, vilde det være forbi med dig. Men Du skal alligevel faa sove en Stund. Nu kan Du og Anders ^[137] tage hver sit Renskind og lægge Eder paa dem, saa skal jeg vælte Pulkene over Eder og stille Kjærisserne bag Eder. Men spis noget af Renkjødet først, som I har paa Barmen. Det hjælper mod Kulden. Tomme Tarme giver frosne Ben og Arme, ser Du. Endda godt, at der ikke kommer Ulv paa Renene vore. Mister vi Dyrene, saa ved jeg ikke, hvordan det vil gaa os. Men Veiret er for slemt endogsaa for Ulven. Alt Levende, selv Ulven, har søgt ned fra Fjeldet for at finde Ly for Stormen. Alle vilde Dyr, ser Du, aner saadant Uveir, førend det bryder løs, og flygter i Tide.»

Anton og Anders lagde sig nu paa hver sit Renskind med Pulkene over sig. Sneen føg værre end før og dækkede snart Pulkene og de Sovende ogsaa, idet den

hvirvlede sig ind under Slæderne. Men Finnen holdt Vagt og passede paa af og til at skuffe den bort fra deres tildækkede Hoveder, saa han var vis paa, at de ikke kunde kvæles. Selv sad han den gamle, veirbidte og brunbarkede Fin der og mumlede paa noget Renkjød. Af og til, naar han var noget nedføgen, reiste han sig op, rystede Sneen af sig og gik hen til Rensdyrene for at flytte lidt paa dem, saa de kunde finde noget at æde ved at sparke Sneen op fra Marken. Han havde forsynt flere af Dyrene med Bjelder for at kunne høre, om end ikke se dem.

[138] Ud paa Morgenen vækkede han de to Unge, som nu havde vundet Kræfter igjen og en glubende Appetit, saa de med Begjærlighed tog fat paa det Renkjød, som de havde gjemt indenfor Klæderne, medens de sov, og som nu var saavidt tinet op, at det kunde ædes.

«Nu faar Du lægge dig en Stund og sove,» sagde Anton til Finnen, «saa skal vi vaage og holde Vagt.»

«Aa nei,» mente denne, «jeg kan nok klare mig on Nat til endnu. Det har jeg været nødt til før.»

Ud paa næste Nat naaede de frem til Mazi, hvor de fik Tag over Hovedet og kunde hvile ud og faa kogt Mad. Herfra til Koutokæino er der 8 Mil. De maatte paa dette Stykke ogsaa tilbringe en Nat ude paa Sneen; men Stormen havde lagt sig, saa det ikke var nogen vanskelig Sag. Der fandtes desuden saavidt Træfang, at de kunde gjøre op Ild og koge Mad. Derpaa slog de op sit Reisetelt og sov den Nat godt alle tre.

Næste Dag var Veiret ganske stille, og der laa en tyk Taage over alle Fjelde. Men ud paa Dagen kom saa meget Drag i Luften, at det lettede Taagen og rullede den sammen opover Fjeldsiderne, som man ruller et hvidt Sengeteppe op og lægger det paa Hovedpuden.

[139] I Koutokæino fik de ingen nærmere Besked om, hvor Mellet og Jon opholdt sig, og de reiste derfor videre afsted til Enontekis.

Her traf de Folk, som kjendte begge Fjeldfinnerne og fortalte, at de formodentlig laa i Leir nogle Mil sydligere, henimod Karasuando.

«Var der en ung Pige med dem, som hed Ella, en Broderdatter af Jon Eira?» spurgte Anton.

«Hun, som kunde tale Fransk?» «Ja.»

«Jo, for 3 Aar siden var hun her med dem.»

«Er hun ikke med dem nu ogsaa?»

«Nei da, hun blev jo gift for 3 Aar siden og viet her i Enontekis Kirke.»

Der gik som et Dolkestik gjennem Antons Hjerter. Han blev dødsbleg og kunde ikke straks sige noget.

«Blev hun gift, siger Du, og med hvem?»

«Med den fremmede Mand.»

«Hvilken fremmed Mand?»

«En fremmed Mand, en Franskmand, som de fandt liggende syg ude i Fjeldet, og som blev hos dem hele Vinteren, og som hun kunde tale med.»

«Giftede hun sig med en Franskmand, siger Du?»

«Ja, Brylluppet stod her i Enontekis, og ud paa Vaaren reiste de til Frankrige.»

[140] «Hvor længe er det siden?»

«Det er nu omtrent 3 Aar siden.»

Dagen efter traf de Mellet og Jon i Leir to Mil fra Enontekis, og Anton fik her nærmere Besked om, hvad der havde tildraget sig.

Der kunde saaledes ikke være nogen Tvivl længer. Hun var altsaa for altid tabt for ham. Han havde følgelig ikke mere at gjøre inde i Fjeldet, og han begav sig derfor ogsaa straks paa Tilbageveien. Anders blev derimod tilbage hos sine Forældre. Men den Reise, Anton nu gjorde tilbage til Garnes, var den sørgeligste, han havde gjort i sit Liv. Finnen forundrede sig over hans Taushed, han mælede næsten ikke et Ord paa hele Veien og vilde hverken spise eller drikke. Saa ivrig han havde været paa Udturen, saa ligegyldig var han nu for alt. Finnen troede til Slutning, at han ikke var rigtig ved Sands og Samling, og ilede, saa meget han kunde, for at faa ham hjem igjen til Garnes.

Antons Moder saa straks paa Sønnens Ansigt, at han var nedslaaet og bar paa en Sorg. Hun havde glædet sig til, at han muligens kunde have bragt Ella med sig tilbage igjen.

«Du har ikke fundet Ella?»

«Nei, hun er gift.»

«Gift!»

«Ja.»

[141] «Talte Du med hende?»

«Nei, hun er ikke i Finmarken, hun er i Frankrige.»

«I Frankrige! siger Du.»

«Ja, hun har for 3 Aar siden giftet sig i Enontekis med en Franskmand og er reist med ham, Gud ved hvorhen; men det kan være det samme, for mig er hun tabt og borte.»

«Nu vel, Gutten min, der er flere Piger end Ella, og Du er ung endnu. Du kan nok blive lykkelig med en anden Pige.»

Anton likte sig ikke længer rigtig paa selve Garnesgaarden. Hvad han tænkte eller gjorde, paa Fortid eller Fremtid, paa Liv eller Død, saa var Ella Begyndelsen og Enden. Hun var hans uudsigelige Sorg.

Han byggede sig et eget Hus nede ved Skibshavnen og boede der som en Eremit. Han rugede over sine Bøger og vilde ikke se nogen Fremmed eller besøge nogen. Det er ikke umuligt, at Julie, Præstens Datter inde i Alten, kunde have været villig til at trøste ham; men han kom aldrig derind.

Anders antog Navnet Porsanger, da han blev Student. Hans Bedsteforældre var nemlig komne fra denne Trakt af Finmarken. Om ham og hans senere Liv kan følgende historiske Oplysninger meddeles.

[142] Han er den første og hidtil eneste norske Fin, som har studeret ved et Universitet og er bleven Embedsmand. Han tog Examen philos. 1759 med Laud og theol. Embedseksamen 1761 med Haud. For sin Dimispræken fik han Laud. Han havde jo i Tide øvet sig op paa Garnes med at præke baade for Dukkerne og den gamle Saubuk ude paa Gaardstunet. 1761 blev han Missionær i Varanger. 1772 blev han udnævnt til Sognepræst til Vadsø, og 1777 blev han Provst i Østfinmarken. 1780 skulde han gjøre en Reise til Kjøbenhavn; men Skibet, som skulde bringe ham did, forliste, og baade han, hans Hustru og to Børn omkom.

Tilbage

[143] Ella blev ikke mange Aar i Frankrige. Hendes Mand blev dræbt i en Duel

straks før Revolutionen i Slutningen at forrige Aarhundrede, og hun var Enke. Hun havde imidlertid vundet hans Slægtnings Velvilje, og en af hendes Veninder foreslog, at de for at adsprede hende lidt skulde gjøre en Tur ind til Hovedstaden fra det Landsted, som hendes Mand havde eiet. Hun var rig, da hendes Mand havde efterladt hende hele sin Formue.

Under Opholdet i Hovedstaden kom de en Dag ogsaa hen til en zoologisk Have. Her fik Ella pludselig Øie paa nogle Rensdyr indenfor en Indhegning. Hun sprang øieblikkelig hen til dem; og en liden sort Hund kom hen til Gjærdet.

«Muste, Muste!» raabte hun, og Hunden hoppede glad op imod Gjærdet og slikkede hendes Haand, da hun stak den ind til den. Den havde uventet faaet høre sit rette Navn og Klang af finske Ord ^[144] og blev ellevild af Glæde. Den fulgte efter hende langs med Gjærdet, hvor hun gik.

«Jeg vil købe Hunden,» sagde hun, og en Herre, som var i deres Følge, fik den ogsaa for en noget høi Pris kjøbt af en af Vogterne. Den fulgte hende, senere saa tro, som om den aldrig før skulde have tilhørt nogen anden.

Men om Aftenen, da hun var gaaet til Hvile, kom dette Syn af Rensdyr igjen frem for hende. Hun kunde ikke falde i Søvn. Gamle Minders Bølger hævede sig op fra Erindringens Hav og kom rullende ind over hende, den ene efter den anden større og større. Der kom Garnes, der sidder hendes kjære Fostermoder inde i Dagligstuen, der kom Familierne ved Ravdosjøen, der kom Anton. «Anton, Anton!» stønnede hun. «Jeg maa tilbage, jeg maa hjem, jeg maa gjense mine Slægtninge, Ravdosjøen og Garnes og Anton. Han maa gjerne kalde mig «Lita», saa meget han vil, jeg skal ikke bryde mig det mindste derom.»

Ella var ikke at formaa til at blive længer i Frankrige, uagtet hendes Mands Slægtninge søgte at overtale hende og gjerne vilde have beholdt hende blandt sig, fordi hun havde gjort sig afholdt af alle, med hvem hun havde gjort Bekjendtskab.

Gamle Minder viste sig idelig for hende som ^[145]lokkende Dioramaer og trak hende Dag og Nat uimodstaaelig tilbage til Norden, og hun reiste. ¹⁵

Det blev en lang Tur. Først med Seilskib fra nærmeste franske Havn til Kjøbenhavn. Derfra igjen med Skib til Haparanda. Herfra med Renskyds langs Torne Elven til Trakterne mellem Enontekis og Koutokæino. Men efter 1/2 Aars Forløb naaede hun dog frem.

Der blev naturligvis stor Overraskelse i Leiren, da Ella en Dag ud paa Vinteren kom kjørende hen til Mellets Telt og blev gjenkjendt af sine Slægtninge.

Hun spurgte dem naturligvis om Lind og Hustru og Anton; men de kunde ikke give nærmere Besked om dem, da de ikke havde holdt til ved Ravdosjøen i de sidste Aar.

«Men saa maa vi reise did til Sommeren,» mente Ella, «jeg maa ned til Garnes og se mine Fosterforældre igjen. Nu er jeg, ikke længer nogen fattig Finnepike, men en rig, fransk Enke.»

«Tak for Riflen, Du sendte mig,» sagde Mellet.

«Var den god?»

«Ja, udmærket. Der findes ikke Mage til den hele Finmarken.»

«Og Tak skal Du have for Foræringerne til os,» ^[146]sagde Kvinderne. «Se her er Guldringene!» og de viste disse frem paa sine Fingre.

«Og Du er gift, Elsa?» sagde hun til denne.

«Ja, din Broder Mathis og jeg er Mand og Kone.»

«Jeg tænkte ellers engang paa, at jeg kanske burde tage en Mand med til dig fra Frankrige.»

«Aa nei,» mente denne, «jeg er vel fornøiet med den Mand, jeg har.»

Ud paa Vaaren flyttede de til Ravdosjøen, og en vakker Dag gik Ella nedover til Garnes ad den gamle, velkjendte Fjeldsti.

Linds Hustru sad i en Lænestol i Dagligstuen og strikkede. Hun var bleven noget gammel nu, havde graat Haar og brugte Brillen; men hun var endnu næsten ligesaa vakker som i gamle Dage.

Medens hun sidder saaledes fordybet i gamle Erindringer, aabnes Døren sagte, og et Finnefruentimmer træder stille ind og sætter sig ned paa Gulvet henne ved Døren. Saaledes er det Skik og Brug blandt Finnerne, at den Fremmede bliver siddende eller staaende ved Døren, indtil han eller hun bliver anmodet om at komme nærmere. En liden sort Hund fulgte ind med og lagde sig ved hendes Fødder. Linds Hustru blev ikke i mindste Maade forundret herover, og hun vedblev at strikke. Det hændte meget ofte, at hun fik Besøg af Finner, da ^[147]hun kunde tale deres Sprog ligesaa godt som de selv og viden om var bekjendt for sin Godgjørenhed og Venlighed. Men da den Fremmede vedblev at sidde der

ganske taus, saa hun over Brillerne hen paa hende.

«*Ibmel rafhe vissui! Buorre ækked!* Guds Fred i Huset! God Aften!» siger den Fremmede.

«God Aften igjen!» siger hun.

«Hvor kommer Du fra?»

«Fra Ravdosjøen.»

«Jasaa, kommer Du fra Ravdosjøen. Er Mellet og Jon der iaar?»

«Ja, og de sender dig, din Mand og Anton sin Hilsen.»

Der var lidt skunt henne ved Døren, saa Linds Hustru ikke tydelig kunde skjelve den Fremmedes Ansigtstræk, men hun syntes, hun skulde have hørt denne Stemme før, og hun holdt op med Strikningen og lagde Brillerne fra sig paa Bordet.

«Hvad heder Du?» spurgte hun. «Kjender Du mig og min Mand?»

«Ja, og Du, kjender Du ikke mig? Har Du glemt mig?» sagde Ella og reiste sig op.

«I Guds velsignede Navn hvem er Du? Er det Ella? Er det virkelig Ella? Barn, Barn, kom hid til mig!» og hun strakte Armene ud imod hende.

Ella sprang hen, faldt paa Knæ og skjulte ^[148]hulkende sit Ansigt i sin gamle kjære Fostermoders Skjød.

Denne løste Finnehuen af hendes Hoved, saa hendes rige Haar rullede ned over Skuldrene, løftede hendes Hoved op og kyssede hende paa Panden.

«Saa skulde jeg dog opleve at se dig igjen mit kjære Barn, Ellasjam,» udbrød hun og kyssede hende atter.

«Hvor har Du været, og hvor kommer Du fra? Fortæl mig nu alt, hvad Du har oplevet.» Og Ella fortalte.

«Men», sluttede hun, «saa greb Hjemveen mig tilsidst. Jeg fik ingen Søvn, ingen Fred, ingen Ro hverken Nat eller Dag. Jeg længtes efter at se dit kjære Ansigt igjen og at bede dig om Tilgivelse. Har Du været meget vred paa mig, fordi jeg flygtede?»

«Nei, kjære Barn, jeg har ikke været vred, jeg har været bedrøvet, men nu haaber jeg, at alt skal blive godt igjen.»

Lind kom nu ogsaa ind og blev ikke mindre overrasket ved at se Ella og høre

hendes Historie.

«Og nu er Du Enke?» sagde Lind.

«Ja tænk, jeg en fattig Finnepige er nu en rig, fransk Enke.»

«Og ung Enke, ikke mere end, lad mig se, 24 Aar.»

[149] «Hvorledes lever Anton og Julie?» spurgte Ella. «Det er vel længe siden, de blev gifte?»

«Gifte. De er ikke det allermindste gifte.»

«Er ikke Anton gift?» udbrød Ella.

«Nei, efterat han kom tilbage fra en Fjeldtur, han gjorde for at finde dig igjen, har han levet som Eremit, saa fortvivlet blev han, da han fik vide, at Du var tabt for ham. Men nu kanske der igjen kan blive Menneske af ham, naar han faar se dig igjen.»

«Skulde han virkelig holde lidt af mig, tror Du?»

«Holde lidt af dig! Anton har aldrig elsket nogen anden Pige end dig lige fra Guttedagene af, det har han bekjendt for sin Moder. Nu skal jeg sige dig, hvad Du skal gjøre. Du skal liste dig sagte ind til ham. Jeg er vis paa, at han i Aften, som ellers, sidder med Hovedet støttet paa Albuerne og grubler over en eller anden Bog. Han vil hverken høre eller se dig komme ind. Saa skal Du liste dig hen bag ham, tage ham med begge Armene om Halsen og give ham et ordentligt Kys, saa tænker jeg, at han vaagner op af sine elendige Grublerier.»

«Tror Du, at jeg tør gjøre det? Han kunde blive vred paa mig.»

«Vred paa dig! Nei, Du kan være tryg. Det eneste er, at han vil blive saa overvætted glad, naar han ser dig og kjender dig igjen, han vil klemme [150] dig ind til sig med sine store Bjørnelabber. Men kryster han dig altfor haardt og kysser dig altfor slemt, saa bare skrig, saa skal vi komme ind og hjælpe dig og rive dig fra ham.»

De gik alle tre ned til Antons Bolig, og han sad ganske rigtig bøiet over en Bog med Ryggen mod Døren.

Ella listede sig hen bag ham, tog ham om Halsen og lagde sit lille, smukke Ansigt ind til hans Kind.

Han vendte sig om og fór op.

«Ella!» udbrød han. Er det virkelig Ella?»

«Ja, det er Lita, som kommer tilbage til dig.»

Han greb hende i sine Arme og trak hende ned til sig paa sit Fang i Lænestolen.

«Drømmer jeg!» udbrød han.

«Nei, Du drømmer ikke. Det er virkelig mig, Lita, som kommer hjem til dig», sagde hun og skjulte sit Ansigt ved hans Bryst.

«Gud velsigne dig,» udbrød Anton; «og Du er ikke gift?»

«Nei, jeg er Enke.»

«Ella, jeg har været saa ulykkelig, siden jeg i Fjeldet fik høre, at Du var gift og reist til Frankrige. Gid Du aldrig nogensinde maa føle, hvad jeg følte, da det blev mig fortalt. Det blev ^[151]ligesom ganske sort inden i mig og ligkoldt, og jeg reiste hjem igjen uden at vide, at jeg levede.»

«Jeg troede, at Du slet ikke brød dig det mindste om mig,» sagde Ella, «derfor rømte jeg.»

«Jeg har aldrig elsket nogen anden end dig, Ella,» udbrød Anton, «og nu spørger jeg dig ærligt og alvorligt, Ella, vil Du nu blive min Hustru?»

«Ja, Anton.»

«Og aldrig mere rømme?»

«Aldrig.»

Nu kom Lind og hans Hustru ind, bukkede, neiede og gratulerede. Derpaa gik de alle fire op igjen i den gamle Dagligstue og havde nok at fortælle om udover den sollyse Nat.

Der var ikke en eneste Sky paa Himmelen, da Anton ud paa Morgenens gik ned igjen til sit Studerkammer.

Før han lagde sig, satte han alle de Bøger, der laa paa Studerbordet, op igjen paa sin Plads i Boghylden.

Han havde afsluttet sine theoretiske Studier og vilde nu tage fat paa Praksis.

*

Bryllupet stod paa Garnes ved Juletider. Ella vilde ikke, at de skulde holde Bryllup, førend Huset nede ved Havnen var bygget meget større ^[152]og hun fra Trondhjem havde faaet en hel Jagteladning af forskellige smukke Møbler,

Kjøkkenredskaber og Dækketøi m. m. Hun var rig og vilde have et smukkere udstyret Hus end noget andet Ægtepar i hele Finmarken. Det var tilgiveligt, at, det fattige Finnelægdbarn satte lidt Forfængelighed i nu at optræde som en fin og rig fransk Dame, der udviste en udsøgt Gjestfrihed i sit pragtfulde Hus og trakterede med franske Retter efter en Spiseseddel paa Fransk.

Til Brylluppet blev naturligvis indbudne Mellet Jon, Mathis, deres Hustruer og ligesaa gamle Lørdags-Simen.

«Blot han nu ikke spiser sig ihjel,» mente Ella.

Saa traf det sig ogsaa saa heldigt, at Anders Porsanger, som da var Provst i Østfinmarken, netop kom paa Besøg til Lind med sin Hustru og to Børn, førend han tiltraadte sin ulykkelige Reise til Kjøbenhavn.

Ellas Brudedragt var en saa smukt udstyret Finnekufte med Sølvbælte og anden Slags Finnestads samt Tophue, at man aldrig før havde seet noget lignende i Altens Kirke.

Den lange Række Ren, som førte Brud og Brudgom, Forældre og Bryllupsgjester fra Garnes til Altens Kirke, anførtes af Mellet. Derpaa kom Bruden i en stadselig Pulk, trukken af en kridhvid ^[153] Ren, den smukkeste, som havde været at opdrive Fjeldet. Om Halsen havde den en Krave med en stor Bjelde og om Livet et bredt Belte, udsyet med mangefarvet Traad og behængt med Sølvsirater samt en Utallighed af Smaabjelder.

Anders Porsanger viede den og holdt en brilliant Tale over den gamle Tekst, som han havde brugt ven Elias Dukkens Brudevielse: «Vi ville haabe det Bedste.»

Om Aftenen første Bryllupsdag sad Bruden i en Kreds af Brudepiger foran Peisen i den gamle Garnesstue og fortalte om sin Reise og sit Ophold i Frankrige.

Saa kom der listende ind en Mand med sortsmudsigt Ansigt og klædt i en elendig fillet Pæsk, Der laa Sne paa hans Skuldre, Hoved og Bryst, og han skalv af Kulde.

I en klynkende Tone bad han om Husly og om at maatte faa Lov til at gaa hen til Ilden for at varme sig en Smule; thi Veiret udenfor, sagde han, var saa forferdeligt, at han var aldeles forkommen af Kulde. Straks efter kom nok en saadan Tigger ind og bad om Husly, saa nok en, og saa en fjerde. Bruden og Brudepigerne begyndte at blive ængstelige, da disse fæle Tiggere kom nærmere hen til dem. Hverken Lind, Brudgommen eller Anders Porsanger var tilstede

netop i Øieblikket, ^[154]men kun et Par andre Herrer foruden Damerne. Disse reiste sig op og stod i en Klynge omkring Bruden, da Tiggerne kom endnu nærmere og ligesom dannede en Kreds omkring dem.

Pludselig griber den høieste af dem, han, som først kom ind, Bruden i sin Favn, og to af de andre binder øieblikkelig hendes Arme og Ben. Baade Bruden og Brudepigerne satte i at skringe, og de to Herrer, som var tilstede, søgte at rive Bruden fra Voldsmændene; men de blev overmandede af hans Følgesvende, og den store og sterke Røver banede sig let Vei gjennem Kvindeskaren og rømte med Bruden i sin Favn ud igjennem Døren. Her udenfor stod 4 Ren, spændte for hver sin Slæde. Han kastede Bruden i den ene af disse, bandt hende fast, satte sig selv i Slæden paa hendes Fang og for afsted i vildeste Fart nedover mod Havnen. De tre andre fulgte øieblikkelig efter med de andre Ren. Gjesterne sprang skrigende bagefter, raabende om Hjælp. Men Røverne var snart ude af Syne og forsvandt med Bruden.

Netop saaledes gik det ogsaa til i gamle Dage, da det var Skik og Brug iblandt Finner og forskjellige andre Folkeslag, at naar en ung rask Karl vilde gifte sig, saa maatte han ikke tage nogen Brud inden sin egen Stamme, men sammen med en ^[155]Flok Kammerater drage ud paa Togt og røve sig en Brud fra en fiendtlig Stamme.

Da Anton med Bruden i sin Slæde kom ned til sin egen Bopæl, stod Lind og Hustru der foran Døren med Hænderne sammen i Kors over sine Hoveder og dannede en Æreport. Brudgommen løftede Bruden af Slæden, og med et: «Gud velsigne Eder,» fra Lind og Hustru samt: «Vi vil haabe det Bedste!» fra Anders Porsanger smuttede de to Lykkelige ind i sin egen Stue.

Noter:

[n1.](#) *Forfatternote:* Beskrevet ogsaa af K. Leem og Dr. Follum (Mgbl.).

[n2.](#) *Forfatternote:* Meddelt af Seminariebestyrer Qvigstad.

[n3.](#) *Forfatternote:* Meddelt af Seminariebestyrer Qvigstad.

[n4.](#) *Forfatternote:* Retstid. 1880, Side 715.

[n5.](#) *Forfatternote:* Historisk.

J. A. Friis' *Skildringer fra Finmarken* er lastet ned gratis fra bokselskap.no